

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Β' Δημοτικού
ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Εισαγωγή στη Μελέτη Περιβάλλοντος

Καλώς ήρθατε στον πολυδιάστατο κόσμο του μαθησιακού υλικού της Μελέτης Περιβάλλοντος (Μ.Π.), που διαμορφώθηκε σύμφωνα με τα νέα προγράμματα σπουδών (ΥΑ 49986/Δ1, Φ.Ε.Κ. 3023/τ. β' /08.05.2023) και τον Οδηγό Εκπαιδευτικού (2002), διαθέσιμα στον δικτυακό τόπο: <https://www.iiep.edu.gr/el/nea-ps-pronoli>, λαμβάνοντας υπόψη τις ατομικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών. Επίσης, πρέπει να επισημάνουμε ότι εκτός από τα αναλυτικά προγράμματα υπάρχει διασύνδεση με το πρόγραμμα σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου (Φ.Ε.Κ. 6048/ Τ. Β' /1.11.2024 «Πρόγραμμα Σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου»). Στο μαθησιακό υλικό δίνεται ιδιαίτερη έμφαση σε μαθητοκεντρικές προσεγγίσεις, στην Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία στον ψηφιακό εγγραμματισμό, στη διαφοροποιημένη διδασκαλία, το STEAM, τον έντεχνο συλλογισμό και τη συμπερίληψη.

Η αξιοποίηση του βιώματος είναι πολύτιμη στο γνωστικό αντικείμενο της ΜΠ καθώς υποστηρίζει τη μαθησιακή διαδικασία μέσα από την ενεργό συμμετοχή, καλλιεργώντας συστηματικά δεξιότητες όπως η παρατήρηση, η ανάλυση, η σύνθεση, η κριτική σκέψη και η δημιουργικότητα. Ενθαρρύνει τους μαθητές/τριες να μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν μέσα από το βίωμα και την εμπειρία, στοιχεία που ενισχύονται και μέσω της συνεργατικής μάθησης που αξιοποιείται συστηματικά για την παραγωγή μικρότερων ή μεγαλύτερων έργων αλλά και διαδικασίες διαφοροποιημένης διδασκαλίας.

Ένας άλλος κρίσιμος πυλώνας που διαπνέει τη φιλοσοφία του μαθησιακού υλικού της ΜΠ είναι η Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία λαμβάνοντας υπόψη τους 17 Στόχους της Αειφόρου Ανάπτυξης και την ανάλυση της UNESCO (2015) όσον αφορά στα ζητήματα της αειφορίας και των προκλήσεων που θέτει, τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην κοινωνία ευρύτερα καθώς ασπάζομαστε την άποψη ότι «... η αειφορία μπορεί να γίνει κινητήρια δύναμη καινοτομίας στην εκπαίδευση, ενώ ταυτόχρονα, η εκπαίδευση και η μάθηση μπορούν να αποτελέσουν κινητήριες δυνάμεις της αειφορίας» (Huckle & Wals, 2015). Για τον λόγο αυτό υποστηρίζουμε την ενσωμάτωση της «αειφορίας» στη μαθησιακή διαδικασία (Huckle & Wals, 2015), ιδιαίτερα μέσα από τη ΜΠ που πρέπει να αποτελέσει για τους/τις μαθητές/τριες ένα πολυμορφικό μαθησιακό πλαίσιο που θα δίνει την ευκαιρία να καλλιεργήσουν συστηματικά στάσεις, αξίες και τη δυνατότητα να μελετούν όλες τις διαστάσεις του περιβάλλοντος και να εξοικειώνονται με σύγχρονα κοινωνικο-οικονομικά ζητήματα και διαδικασίες, όπως π.χ. η επιχειρηματικότητα, κατάλληλα διαμορφωμένα παιδαγωγικά, σύμφωνα με την ηλικία τους.

Στην εποχή της ψηφιακής τεχνολογίας, ο ψηφιακός εγγραμματισμός έχει γίνει αναπόσπαστο μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Οι μαθητές/τριες ενθαρρύνονται να αναπτύξουν δεξιότητες που σχετίζονται με τη σωστή αξιοποίηση της τεχνολογίας, όπως η ικανότητα να αναζητούν, να αξιολογούν και να χρησιμοποιούν πληροφορίες σε ψηφιακή μορφή, να επικοινωνούν και να συνεργάζονται μέσω ψηφιακών εργαλείων, καθώς και να υιοθετούν σωστούς κανόνες κατά την αξιοποίησή της, σεβόμενοι/ες τα πνευματικά δικαιώματα και τη δεοντολογία.

Οι εκπαιδευτικοί με το εκπαιδευτικό υλικό της Μ.Π. έχουν στη διάθεσή τους ισχυρά εργαλεία για να υποστηρίξουν τη μαθησιακή διαδικασία. Το υλικό είναι οργανωμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργεί ένα ευέλικτο και πλούσιο σε ερεθίσματα παιδαγωγικό πλαίσιο, με ποικίλες δραστηριότητες με κατάλληλα διαβαθμισμένο επίπεδο δυσκολίας που προωθούν την ενεργό συμμετοχή, την καλλιέργεια αξιών ζωής και δεξιοτήτων του 21ου αιώνα.

Σε κάθε κεφάλαιο οι μαθητές/τριες καλούνται να επεξεργαστούν τις προϋπάρχουσες γνώσεις και αντιλήψεις τους μέσω σύντομων δραστηριοτήτων, όπως η ανάλυση εικόνων, φωτογραφιών, έργων τέχνης και ερωτήσεων αναστοχασμού. Αυτή η διαδικασία τους βοηθά να έρθουν σε επαφή με την έννοια, το φαινόμενο, το γεγονός ή το θέμα που πρόκειται να διερευνήσουν, ενισχύοντας την κατανόησή τους και την ικανότητά τους να συνδέουν τη νέα πληροφορία με την προϋπάρχουσα γνώση. Το βιβλιοτετράδιο του μαθητή/τριας δομείται εκμεταλλευόμενο σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρίες. Το πρώτο κρίσιμο σημείο είναι να διασφαλιστεί η προσοχή και το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών, ώστε να εμπλακούν ενεργά στη διαδικασία μάθησης. Σε όλο το βιβλιοτετράδιο τους/τις μαθητές/τριες συντροφεύουν οι ήρωες που ο χαρακτήρας τους χτίστηκε με τέτοιο τρόπο, ώστε οι μαθητές να νιώθουν οικεία μαζί τους και ότι είναι συμπαραστάτες και συνοδοιπόροι στη μαθησιακή διαδικασία. Σε κάθε κεφάλαιο και ενότητα οι μαθητές/τριες ενημερώνονται για τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα ώστε να έχουν σαφή εικόνα, ενημέρωση και προσωπική σύνδεση με τους στόχους που καλούνται να επιτύχουν. Η παρουσίαση του νέου περιεχομένου γίνεται με σαφή, απλό και οργανωμένο τρόπο με παραδείγματα, μελέτες περίπτωσης, ερωτήσεις, πειράματα, κατάλληλα επιλεγμένο οπτικό υλικό, το οποίο είναι σε έντυπη αλλά και ψηφιακή μορφή.

Μετά την εισαγωγή της νέας πληροφορίας, ακολουθεί η εμπέδωσή της μέσω επιλεγμένων πολυεπίπεδων δραστηριοτήτων που εμβαθύνουν συστηματικά και πολυδιάστατα στο περιεχόμενο.

Στο τέλος κάθε κεφαλαίου με αναστοχαστικές ερωτήσεις - δραστηριότητες, πραγματοποιούνται αξιολογικές διαδικασίες πολλών επιπέδων και ειδών (αυταξιολόγηση, διαμορφωτική αξιολόγηση κτλ.) ώστε να διαπιστωθεί αν έχουν επιτευχθεί τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και έχει κατακτηθεί η νέα γνώση. Σε κάθε στάδιο παρέχεται συνεχής και εποικοδομητική ανατροφοδότηση που έχει στόχο να βοηθήσει τους μαθητές/τριες να διαχειριστούν τη νέα γνώση, αναγνωρίζοντας και αξιοποιώντας τα λάθη τους με θετικό και δημιουργικό τρόπο.

Το μαθησιακό υλικό της Μ.Π., λαμβάνοντας υπόψη την πολυπλοκότητα της σύγχρονης κοινωνίας, προσδοκά να υπερβεί την απλή ιδιότητα ενός σχολικού εγχειριδίου και να λειτουργήσει ως οδηγός για την εξερεύνηση του κόσμου. Καθιστά τους/τις μαθητές/τριες ερευνητές/τριες, υποστηρίζοντας την κατάκτηση νέων γνώσεων, την καλλιέργεια και ανάπτυξη δεξιοτήτων, στάσεων και αξιών.

Η συγγραφική ομάδα

Αμαλία Αγγέλου, Ιωάννα Καμπούρμαλη, Κωνσταντίνος Κωτσιίδης, Ευαγγελία Μανούσου

Χρήσιμη βιβλιογραφία – αρθρογραφία

Allina, B. (2017). The development of STEAM educational policy to promote student creativity and social empowerment. *Arts Education Policy Review*, 119(2), 77–87. <https://doi.org/10.1080/10632913.2017.1296392>

Αναστασιάδης, Π., & Σπαντιδάκης, Ι. (2013). Διαδικτυακά Περιβάλλοντα για τους μαθητές της Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στη Διασπορά: Βασικές αρχές σχεδιασμού. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 7(3Α).

Gagne, R.M., Wager, W.W., Golas, K.C., Keller, J.M. and Russell, J.D. (2005) Principles of Instructional Design. *Performance Improvement*, 44, 44-46. <https://doi.org/10.1002/pfi.4140440211>

Brown, J. (2012). *The Current Status of STEM Education Research*, 13(5), 2012.

Γεωργόπουλος, Α. (2014). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Ζητήματα ταυτότητας*. Αθήνα: Gutenberg

Δασκολιά Μ., Κέκερη Ε., & Τσεβρένη Ί. (2020). Τα παιδιά ως ερευνητές στο πλαίσιο του αειφόρου σχολείου. *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για την Αειφορία*, 2(2), 1–18. <https://doi.org/10.12681/ees.22975>

Κακανά, Δ. (2020). Διαφοροποιημένη διδασκαλία: Από την έρευνα στην πράξη - Εισαγωγικό σημείωμα. *Διάλογοι! Θεωρία και πράξη στις επιστήμες αγωγής και εκπαίδευσης*, 6, 5–11. <https://doi.org/10.12681/dial.25584>

Κωστούλα-Μακράκη, Ν., & Μακράκης, Β. (2023). Η Μεθοδολογία CARE για την Ανάπτυξη Μαθησιο-κεντρικών Δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο/Βιώσιμη Ανάπτυξη. *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για την Αειφορία*, 5(1), 152-162.

Λιαράκου Γ. (2023). Οι παιδαγωγικοί στόχοι της Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία. *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για την Αειφορία*, 5(1), 34–47. <https://doi.org/10.12681/ees.35759>

Λιαράκου, Γ. & Φλογαΐτη, Ε. (2007). *Από την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη: Προβληματισμοί, τάσεις και προτάσεις*. Αθήνα: Νήσος

Λάριος, Ν. (2020). *Η επίδραση ενός διαδραστικού ηλεκτρονικού βιβλίου στην ανάπτυξη της βιώσιμης πολιτεότητας για την κλιματική αλλαγή σε μαθητές δημοτικής εκπαίδευσης* (Doctoral dissertation, Πανεπιστήμιο Κρήτης. Σχολή Επιστημών Αγωγής. Τμήμα Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης).

Ματσαγγούρας, Η. (2012), *Επιμορφωτικό Υλικό για τις Βιοματικές Δράσεις: Από τη Βιοματική Μάθηση στο Συνεργατικό Μοντέλο Βιοματικών Δράσεων* (Επιμ.), Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Ματσαγγούρας, Η. Γ. (1995), *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης.

Huckle, John & Wals, Arjen. (2015). The UN Decade of Education for Sustainable Development: Business as Usual in the End. *Environmental Education Research*. 21. 491-505. 10.1080/13504622.2015.1011084.

Μπακιρτζής, Κ. (2000). Βιοματική εμπειρία και κίνητρα μάθησης, *Παιδαγωγική Επιθεώρηση* τ.30

Μπακιρτζής, Κ. (2002). *Επικοινωνία και Αγωγή*. Αθήνα: Gutenberg

- Μπακιρτζής, Κ., Ιππέκη, Β., & Γεωργόπουλος, Α. (2011). Η επίδραση της αρχικής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σε βιωματικές μεθόδους διδασκαλίας στις πρακτικές τους στην προσχολική εκπαίδευση. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση* 51, 140-158
- Ντολιοπούλου, Ε. (2005). Η βιωματική προσέγγιση μάθησης ως εκπαιδευτική διαδικασία. Στο Α. Γεωργόπουλος (Επιμ.), *Περιβαλλοντική εκπαίδευση- ο νέος πολιτισμός που αναδύεται* (σελ. 87-109). Αθήνα: Gutenberg.
- OECD. (2019). *OECD Future of Education and Skills 2030. OECD Learning Compass 2030. A series of concept notes*: www.oecd.org
- Tishman, S. & Palmer, P. (2006). *Final Report: Artful Thinking. ProjectZero*. <http://www.pz.harvard.edu/resources/final-reportartfulthinking>
- Tomlinson, C. A. (2001). *How to Differentiate Instruction in Mixed-Ability Classrooms*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Tomlinson, C. A. (2005). Grading and Differentiation: Paradox or Good Practice? *Theory into Practice*, 44, 262-269. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4403_11
- UNESCO (2017). *Education for Sustainable Development Goals. Learning Objectives*. Paris: UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444>
- UNESCO (2015). *Education for all 2000-2015: achievements and challenge*. Paris: UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232205>
- Warsah, I., Morganna, R., Uyun, M., Afandi, M., & Hamengkubuwono, H. (2021). The impact of collaborative learning on learners' critical thinking skills. *International Journal of Instruction*, 14(2), 443-460.
- Yakman, G. (2008). STEAM education: An overview of creating a model of integrative education. *STEAM Journal*, 1(1), 1-8.
- Φλογαΐτη, Ε. (2006). *Εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα
- Φλογαΐτη, Ε., & Λιαράκου, Γ. (επιμ.), (2009). *Εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη. Από τη θεωρία στην πράξη*. Ηράκλειο: ΚΠΕ Αρχαίων/ENSI
- Χρυσοφίδης, Κ. (1994). *Βιωματική – Επικοινωνιακή διδασκαλία*. Αθήνα: Gutenberg
- Χρυσοφίδης, Κ. (2006). *Βιωματική-επικοινωνιακή διδασκαλία: Η εισαγωγή της μεθόδου project στο σχολείο*. Εκδόσεις Gutenberg
- Raikou, A. (2019). Investigating the reflective opportunities of aesthetic experience in education. *Educational Journal of the University of Patras, UNESCO Chair*, 6 (2), 105-113.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ Α: ΠΟΛΙΤΕΙΟΤΗΤΑ

Χρόνος- Διδακτικές ώρες: 12 διδακτικές ώρες

Το συγκεκριμένο θεματικό πεδίο εστιάζει στη διαμόρφωση της ταυτότητας του πολίτη ως ξεχωριστό ον με ανάγκες, επιθυμίες, δικαιώματα και υποχρεώσεις. Στην αποδοχή της διαφορετικότητας και της συμπερίληψης τόσο στο σχολείο όσο και στο περιβάλλον που ζούμε, αλλά και σε αξίες όπως η ευτυχία και η φροντίδα. Επίσης, δίνεται βάρος στην κυκλοφοριακή αγωγή και στο πώς ο/η μαθητής/τρια θα πρέπει να συμπεριφέρεται ως πεζός/ή.

1. Πολίτης-Ταυτότητα (3 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με ερωτήσεις για προβληματισμό, ως αφόρμηση. Κάθε μαθητής/τρια παρουσιάζει τον εαυτό του/της και γίνεται συζήτηση για τη ζωή των παιδιών σε άλλες χώρες. Προβάνουν σε συγκρίσεις βρίσκοντας ομοιότητες και διαφορές με παιδιά άλλων χωρών.

Στη συνέχεια, οι μαθητές/τριες γνωρίζουν την έννοια «ενεργός πολίτης» και γίνεται αναφορά στις ανάγκες του ανθρώπου και στα δικαιώματά του. Διαχωρίζονται οι ανάγκες από τις επιθυμίες και προβληματίζονται για τις περιπτώσεις στις οποίες δεν εξασφαλίζονται τα δικαιώματα του ανθρώπου και ιδιαίτερα των παιδιών.

Οι μαθητές/τριες παίζουν παντομίμα με θέμα τα δικαιώματα του ανθρώπου και ζωγραφίζουν ένα δικαίωμα που θεωρούν σημαντικό. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Στο τέλος, δίνεται το πρώτο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη.

Με μια ματιά- δραστηριότητες ανά ενότητα

- Συμπλήρωση χαρακτηριστικών της ταυτότητας κάθε μαθητή/τριας.
- Παρατήρηση εικόνων και συζήτηση σε ομάδες για τη ζωή των παιδιών σε άλλες χώρες.
- ΨΜΑ με τίτλο «Γράφω μια μέρα στο ημερολόγιό μου».
- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρήστε και συζητήστε τις εικόνες των παιδιών από διάφορα μέρη του κόσμου». Ομαδική δραστηριότητα.
- Συζήτηση για το τι σημαίνει είμαι πολίτης και σε ποιες ομάδες είναι μέλη.
- ΨΜΑ με τίτλο «Είμαι ενεργός πολίτης».
- Οι μαθητές/τριες μέσα από εικόνες βρίσκουν τις ανάγκες του ανθρώπου (1^η εικόνα: 4, 2^η εικόνα: 2, 3^η εικόνα: 6, 4^η εικόνα: 5, 5^η εικόνα: 1, 6^η εικόνα: 7, 7^η εικόνα: 3, 8^η εικόνα: 9, 9^η εικόνα: 8).
- Διαχωρισμός αναγκών και επιθυμιών και συμπλήρωση πίνακα από τους/τις μαθητές/τριες.

Επιθυμίες

Να αποκτήσω κι άλλα αδερφάκια.
Θέλω να ζω σε ένα σπίτι με ασφάλεια.
Θέλω να αγοράσω ένα ποδήλατο.
Θέλω να σπουδάσω αστροφυσικός.
Θέλω όλοι στην οικογένεια να είμαστε υγιείς.

Ανάγκες

Οικογένεια
Στέγαση
Παιχνίδι
Μόρφωση
Υγεία

- ΨΜΑ με τίτλο «Μαθαίνω τα δικαιώματά μου».
- Προβληματισμός για το αν προστατεύονται πάντα τα δικαιώματα του ανθρώπου.
- ΨΜΑ με τίτλο «Γνωρίζω 5 δικαιώματα του παιδιού». Ομαδική δραστηριότητα.
- Παρατήρηση εικόνας με ένα άστεγο παιδί, συζήτηση σε ομάδες και καταγραφή ιδεών.
- Παιχνίδι παντομίμας.
- ΨΜΑ με τίτλο «Γράψε τρία δικαιώματά σου και ζωγράφισε ένα από αυτά».
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις.
- Σύνοψη της ενότητας όπου οι μαθητές/τριες συμπληρώνουν τα κενά με τις σωστές λέξεις (ξεχωριστό, μοναδικό, ανάγκες, επιθυμίες).

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 1ης ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 30. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31220).

Στους παρακάτω συνδέσμους θα βρείτε περισσότερες πληροφορίες για τα δικαιώματα του ανθρώπου και για το τι σημαίνει πολίτης μιας χώρας: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/democracy-and-human-rights/fundamental-rights-in-the-eu>, <https://www.nchr.gr/2020-02-26-05-51-20.html>, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ell, <https://noiazomaikaidrw.gr/energou-politiotita-energou-politis/>, <https://www.synigoros.gr/paidi/news.html>, <https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-5/>

Βίντεο για τα ανθρώπινα δικαιώματα: <https://www.youtube.com/watch?v=A-VsbCqIVhk>, <https://www.youtube.com/watch?v=qT579hEF2eQ&t=60s>

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Οι μαθητές/τριες μπορούν να φτιάξουν καρτέλες με δικαιώματα του ανθρώπου και να στολίσουν συγκεκριμένο χώρο στο σχολείο τους ή να κολλήσουν στα σκαλιά που μπορεί να υπάρχουν στο εσωτερικό του σχολείου αυτοκόλλητα με τα δικαιώματα του ανθρώπου.
- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Ενδιαφέρομαι και Ενεργώ - Κοινωνική Συναίσθηση και Ευθύνη», καθώς και με το Πρόγραμμα Σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου» (Φ.Ε.Κ. 6048/ Τ. Β' /1.11.2024 «Πρόγραμμα Σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου»).
- Αν υπάρχει η δυνατότητα, συνεργάζεστε με διάφορους φορείς όπως το «Χαμόγελο του παιδιού» και τον «Συνήγορο του παιδιού» και πραγματοποιείτε δράσεις ή εκδηλώσεις με θέμα τα ανθρώπινα δικαιώματα.

2. Μια γειτονιά για όλους: Διαφορετικότητα - Συμπερίληψη (3 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με τον διάλογο των ηρώων και με ερωτήσεις για προβληματισμό, ως αφόρμηση. Οι μαθητές/τριες προβληματίζονται ως προς το πόσο καλά γνωρίζουν τη γειτονιά τους και καλούνται να αναφέρουν τι μπορεί κανείς να δει σε μια γειτονιά ή συνοικία. Σημειώνουν τι υπάρχει στη δική τους συνοικία και ποιες υπηρεσίες λειτουργούν. Αναλογίζονται τι τους αρέσει στη συνοικία τους και τι θα ήθελαν να αλλάξουν. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στις διαφορετικές κατοικίες που υπάρχουν

και στην εξέλιξή τους στο πέρασμα του χρόνου μέσα από φωτογραφικό υλικό. Γίνεται λόγος για τους ανθρώπους που δεν έχουν στέγη και οι μαθητές/τριες μαθαίνουν τις ανάγκες τους και προτείνουν τρόπους για να τους βοηθήσουν. Κατόπιν, αναφέρονται οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν άτομα με αναπηρίες κατά τη μετακίνησή τους σε μια συνοικία και οι μαθητές/τριες αναρωτιούνται κατά πόσο το σχολείο τους είναι προσβάσιμο σε παιδιά με αναπηρίες. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Στο τέλος, δίνεται το δεύτερο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη.

Με μια ματιά - δραστηριότητες ανά ενότητα

- Συζήτηση για το τι υπάρχει σε μια συνοικία και καταγραφή απόψεων των μαθητών.
- ΨΜΑ με τίτλο «Εξερευνούμε τη γειτονιά μας». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Καταγραφή σε πίνακα τι συναντούν στη συνοικία τους και έρευνα για τις υπηρεσίες που υπάρχουν.
- Συζήτηση σε ομάδες και προβληματισμός για τα θετικά και τα αρνητικά της συνοικίας τους. Τι θα ήθελαν να αλλάξουν;
- ΨΜΑ με τίτλο «Βρίσκω τη σωστή απάντηση». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Συζήτηση για τις διαφορετικές κατοικίες που υπάρχουν σε μια συνοικία και καταγραφή των διαφορών τους (παλιές, καινούριες, μονοκατοικίες, πολυκατοικίες με κήπο ή χωρίς).
- Η εξέλιξη της κατοικίας μέσα από εικόνες.
- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρούμε σπίτια σε διάφορα μέρη του κόσμου». Ομαδική δραστηριότητα.
- ΨΜΑ με τίτλο «Ζωγραφίζω το σπίτι μου».
- Παρατήρηση εικόνων και χρονολογική σειρά των σπιτιών από το παλιότερο στο πιο σύγχρονο (1^η εικόνα: 5, 2^η εικόνα: 3, 3^η εικόνα: 2, 4^η εικόνα: 1, 5^η εικόνα: 6, 6^η εικόνα: 4).
- ΨΜΑ με τίτλο «Βλέπουμε την εξέλιξη των σπιτιών: Από το παλιό στο σύγχρονο». Ομαδική δραστηριότητα.
- Παρατήρηση εικόνας και συζήτηση για τους άστεγους, για τις ανάγκες τους και ποιος μπορεί να τους βοηθήσει.
- Προτείνονται δράσεις για τον περιορισμό του αριθμού των αστέγων.
- Συζήτηση για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στη μετακίνησή τους άτομα με αναπηρίες και παρατήρηση εικόνων για τον εντοπισμό δυσκολιών στη μετακίνηση ΑμεΑ (1^η εικόνα: Δυσκολίες στη μετακίνηση των τυφλών ανθρώπων, δεν υπάρχουν φωτεινοί σηματοδότες με ήχο για να τους ενημερώνουν τότε μπορούν να διασχίσουν έναν δρόμο, 2^η εικόνα: Δεν υπάρχουν παντού ειδικές ράμπες για τους ανθρώπους που είναι σε αναπηρικά αμαξίδια, με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται όταν υπάρχουν σκαλοπάτια, 3^η εικόνα: Δυσκολία να μετακινηθούν στους δρόμους άνθρωποι με αναπηρικά αμαξίδια, πολλοί οδηγοί μπλοκάρουν τους δρόμους παρκάροντας με λάθος τρόπο, 4^η εικόνα: Δεν υπάρχουν αρκετές παιδικές χαρές για παιδιά που χρησιμοποιούν αναπηρικά αμαξίδια).

- Συζήτηση για το πώς γίνεται μια συνοικία πιο φιλική στα άτομα με αναπηρίες. Όλα μαζί τα παιδιά γράφουν γράμμα στον Δήμαρχο της περιοχής.
- Προβληματισμός για το πόσο το σχολείο τους είναι προσβάσιμο στα άτομα με αναπηρίες.
- ΨΜΑ με τίτλο «Βρίσκω τη σωστή σειρά των γραμμάτων». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών (1^η πρόταση: Λ, 2^η πρόταση: Σ, 3^η πρόταση: Σ, 4^η πρόταση: Λ, 5^η πρόταση: Σ).
- Προβληματισμός για τις ομάδες ανθρώπων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Δημιουργία σε ομάδες μηνύματος προς στο αρμόδιο Υπουργείο.
- Σύνοψη της ενότητας.

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 2^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 30, <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σε. 31220) και στο [Φ.Ε.Κ. 6048/ Τ. Β' /1.11.2024](https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli) «Πρόγραμμα Σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου» (Βλ. Μηδενική φτώχεια, λιγότερες ανισότητες, βιώσιμες πόλεις και κοινότητες κ.ά.).

Περισσότερες πληροφορίες για την προσβασιμότητα ατόμων με αναπηρία: <https://www.amea.gov.gr/accessibility/useful-content>

Βίντεο για τη γειτονία-συνοικία: <https://www.youtube.com/watch?v=kyfk4TolPJU>

Περισσότερες πληροφορίες για τους άστεγους στους συνδέσμους: <https://kyada-athens.gr/%CF%84%CE%BF-%CE%BA%CF%85%CE%B1%CE%B4%CE%B1/>, <https://www.astegoi.gov.gr/index.php/en/gia-polites/domes-ypiresies>, <https://www.klimaka.org.gr/programma-stirixis-astegwn-klimaka/>.

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Ενδιαφέρομαι και Ενεργώ - Κοινωνική Συναίσθηση και Ευθύνη».
- Αν υπάρχει η δυνατότητα, ένα άτομο με αναπηρία επισκέπτεται το σχολείο για να μιλήσει για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει στην καθημερινότητά του και να γίνει συζήτηση για το τι πρέπει να αλλάξει κατά τόπους.
- Επίσκεψη, αν υπάρχει δυνατότητα, σε Λαογραφικό Μουσείο, για να δουν οι μαθητές/τριες πώς ήταν τα σπίτια παλιότερα, ή σε κάποιον άλλον χώρο που μπορεί να υπάρχει και φωτογραφικό υλικό κτισμάτων μιας άλλης εποχής, π.χ. ένα Δημαρχείο.
- Οι μαθητές/τριες μπαίνουν, κατά τη διάρκεια μιας σχολικής μέρας, στη θέση ατόμων με κινητική αναπηρία με μια βιωματική εμπειρία. Αναλογίζονται πόσο δύσκολη ήταν η μέρα τους στο σχολείο.
- Μπορείτε να επισκεφτείτε χώρους όπου ετοιμάζουν φαγητό για τους άστεγους, π.χ. εκκλησία, και να συνομιλήσετε με τους εθελοντές για το σπουδαίο έργο που επιτελούν.
- Μπορείτε να οργανώσετε δράσεις για τη συγκέντρωση αγαθών για άστεγους που μπορεί να υπάρχουν στην περιοχή σας.

3. Αξίες: Ευτυχία, φροντίδα (3 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με ένα απόσπασμα από το βιβλίο «Ο μικρός Πρίγκιπας», στο οποίο οι μαθητές/τριες εντοπίζουν λέξεις που σχετίζονται με την ευτυχία. Διαβάζουν ένα ποίημα για την ευτυχία και αναρωτιούνται τι τους κάνει ευτυχισμένους. Καταγράφουν τις απόψεις τους. Προβληματίζονται για το πόσο μπορεί να διαρκεί η ευτυχία και αν αλλάζουν με τον καιρό οι παράγοντες που μας κάνουν ευτυχισμένους. Παίρνουν συνεντεύξεις από παππούδες και γιαγιάδες, για το τι τους έκανε ευτυχισμένους παλιότερα αλλά και σήμερα. Διαπιστώνουν αλλαγές με το πέρασμα των χρόνων. Παρατηρούν εικόνες και εντοπίζουν πηγές δυστυχίας, που είναι το αντίθετο της ευτυχίας. Γίνεται συζήτηση για τη σημασία της φροντίδας. Μέσα από εικόνες εντοπίζουν τρόπους με τους οποίους φροντίζουν τον εαυτό τους. Επίσης, αναφέρουν τι άλλο θα πρέπει να φροντίζουν. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Στο τέλος, δίνεται το τρίτο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη.

Με μια ματιά- δραστηριότητες ανά ενότητα

- ΨΜΑ με τίτλο «Ακούω... τον «Μικρό Πρίγκιπα».
- Ανάγνωση ποιήματος και προβληματισμός για το τι τους κάνει ευτυχισμένους.
- Προβληματισμός για το πόσο μπορεί να διαρκεί η ευτυχία. Αλλάζουν αυτά που τους κάνουν ευτυχισμένους με το πέρασμα των χρόνων;
- ΨΜΑ με τίτλο «Τι με κάνει ευτυχισμένο/η».
- Συνέντευξη παππούδων και γιαγιάδων γι' αυτά που τους έκαναν ευτυχισμένους παλιότερα και σήμερα.
- ΨΜΑ με τίτλο «Βρίσκω τις λέξεις». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Συζήτηση γι' αυτά που τους κάνουν δυστυχισμένους.
- Παρατήρηση εικόνων στην ομάδα και εντοπισμός της πηγής της δυστυχίας (1^η εικόνα: η μοναξιά, 2^η εικόνα: ο πόλεμος, 3^η εικόνα: η αρρώστια, 4^η εικόνα: η βία).
- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρούμε τις εικόνες και συζητάμε για τα συναισθήματα». Ομαδική δραστηριότητα.
- Συζήτηση για τη σημασία της φροντίδας.
- Παρατήρηση εικόνων για να διαπιστώσουν πώς μπορούν να φροντίζουν τον εαυτό τους (Προσέχουμε την υγεία μας, επισκεπτόμαστε τους γιατρούς προληπτικά, προσέχουμε την υγιεινή του σπιτιού μας και του εαυτού μας, φροντίζουμε την ψυχή και το πνεύμα μας με το παιχνίδι και τη μόρφωση).
- ΨΜΑ με τίτλο «Συμπληρώνω τα κενά (Αξίες: Ευτυχία, φροντίδα)».
- Παρατήρηση εικόνων και καταγραφή των ιδεών των μαθητών/τριών για το τι άλλο πρέπει να φροντίζουν γύρω τους (1^η εικόνα: τα φυτά, 2^η εικόνα: το περιβάλλον γενικότερα, 3^η εικόνα: τα ζώα, 4^η εικόνα: τα παιχνίδια μας, τα προσωπικά αντικείμενα).
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών (1^η πρόταση: β, 2^η πρόταση: β, 3^η πρόταση: α).
- Σύνοψη της ενότητας.

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 3^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 31. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023,σελ. 31220).

Μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες για τις αξίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση εδώ: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_el

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να διαβάσετε στην τάξη αποσπάσματα από το βιβλίο «Ο Μικρός Πρίγκιπας».
- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Ζω καλύτερα – Ευ Ζην» και με το Πρόγραμμα Σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου» (Φ.Ε.Κ. 6048/ Τ. Β' /1.11.2024 «Πρόγραμμα Σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου»).
- Μπορείτε να αναλάβετε ως τάξη να φροντίζετε έναν χώρο του σχολείου, π.χ. τον κήπο ή την αυλή, φυτεύοντας λουλούδια και μαζεύοντας τακτικά τα σκουπίδια από την αυλή. Μπορείτε να ζωγραφίσετε παιχνίδια στο προαύλιο, φροντίζοντας έτσι τον χώρο που περνάτε πολλές ώρες.
- Μπορείτε να ακούσετε το παραμύθι «Το Δέντρο που Έδινε» του Shel Silverstein και να συζητήσετε για το πόσο ευτυχισμένος αισθάνεται κάποιος όταν βοηθάει και προσφέρει στους γύρω του. https://www.youtube.com/watch?v=if_PTrX1dNA
- Θα μπορούσατε να επισκεφτείτε ένα Κέντρο Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η.) στην περιοχή σας και να συζητήσετε με ανθρώπους μεγαλύτερης ηλικίας πόσο σημαντικό είναι να φροντίζει κανείς τον συνάνθρωπό του αλλά και τι μας κάνει πραγματικά ευτυχισμένους.
- Θα μπορούσατε να συγκεντρώσετε τρόφιμα και άλλα απαραίτητα καθημερινής χρήσης για ιδρύματα της περιοχής σας και για ανθρώπους που τα έχουν ανάγκη.

4. Κυκλοφοριακή αγωγή. Ο μαθητής ως πεζός

Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας

(3 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με τον διάλογο των ηρώων και μια ερώτηση για το πώς μετακινούνται καθημερινά οι μαθητές/τριες μέχρι το σχολείο. Οι μαθητές/τριες αναφέρουν ποια μέσα χρησιμοποιούν στην καθημερινότητά τους και τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν όταν κινούνται πεζοί. Μέσα από εικόνες αναγνωρίζουν σωστές συμπεριφορές και κανόνες για το πώς κινούνται οι πεζοί στον δρόμο. Αναγνωρίζουν τα ανθρωπάκια στους φωτεινούς σηματοδότες και τη σημασία τους. Γίνεται συζήτηση για τη σημασία του σχολικού τροχονόμου αλλά και των πινακίδων σήμανσης στους δρόμους. Αντιστοιχίζουν πινακίδες σήμανσης με τη σωστή ερμηνεία και κατασκευάζουν πινακίδες με διάφορα υλικά. Μέσα από το θεατρικό παιχνίδι αναγνωρίζουν τους κινδύνους που υπάρχουν στον δρόμο και υιοθετούν σωστές συμπεριφορές. Οι μαθητές/τριες ταξινομούν τα μεταφορικά μέσα σε κατηγορίες: στεριάς, αέρα και θάλασσας και αναφέρουν ποια μέσα θα χρησιμοποιούσαν για ένα ταξίδι μέχρι την Άνδρο. Στο τέλος, προβληματίζονται ως προς τη χρήση των μέσων μεταφοράς και τα προβλήματα που μπορεί να δημιουργούν στο περιβάλλον. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Δίνεται το τέταρτο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη και οι μαθητές/τριες προσπαθούν να μαντέψουν για ποια περιοχή πρόκειται. Στο τέλος, αποκαλύπτεται το τμήμα του χάρτη που ψάχνουν.

Με μια ματιά - δραστηριότητες ανά ενότητα

- Καταγραφή πώς κινούνται καθημερινά οι μαθητές/τριες και συζήτηση για τους κινδύνους που υπάρχουν όταν μετακινούνται πεζοί.
- Παρατήρηση εικόνων και αναγνώριση σωστών και λανθασμένων συμπεριφορών στον δρόμο (1^η εικόνα: 3, 2^η εικόνα: 1, 3^η εικόνα: 5, 4^η εικόνα: 4, 5^η εικόνα: 2).
- ΨΜΑ με τίτλο «Επιλέγω τη σωστή συμπεριφορά». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Αντιστοίχιση των συμβόλων στους φωτεινούς σηματοδότες με την ονομασία τους.
- Δραστηριότητα συμπλήρωσης κενών.
- ΨΜΑ με τίτλο «Επιλέξτε το σωστό χρώμα (Κυκλοφοριακή αγωγή)».
- Συζήτηση για τους/τις σχολικούς τροχονόμους και τη σημασία τους για την ασφάλεια των μαθητών/τριών.
- ΨΜΑ με τίτλο «Ποδηλατώ με ασφάλεια». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Συζήτηση για τις πινακίδες που υπάρχουν στους δρόμους και για τον Κ.Ο.Κ. (Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας).
- Αντιστοίχιση πινακίδων με τη σωστή ερμηνεία (1^η εικόνα: 5, 2^η εικόνα: 7, 3^η εικόνα: 6, 4^η εικόνα: 1, 5^η εικόνα: 2, 6^η εικόνα: 3, 7^η εικόνα: 4).
- Συζήτηση για το πάρκο κυκλοφοριακής αγωγής και τη σημασία του.
- Θεατρικό παιχνίδι.
- Συζήτηση για τα μέσα μεταφοράς. Ταξινόμηση σε μέσα στη στεριά, στη θάλασσα και στον αέρα. Σε μέσα για κοντινές και μακρινές αποστάσεις, με δύο τροχούς ή περισσότερους (Για κοντινές αποστάσεις: ποδήλατο, λεωφορείο, αυτοκίνητο, ταξί, μηχανή. Για μακρινές αποστάσεις: αυτοκίνητο, τρένο, καράβι, αεροπλάνο. Με δύο τροχούς: μηχανή, ποδήλατο. Με περισσότερους τροχούς: αυτοκίνητο, λεωφορείο, ταξί).
- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρούμε μέσα μεταφοράς σε στεριά, θάλασσα και αέρα». Ομαδική δραστηριότητα.
- Καταγραφή μεταφορικών μέσων που θα χρησιμοποιούσαν για να ταξιδέψουν από τον τόπο τους στην Άνδρο.
- Προβληματισμός για τα προβλήματα που μπορεί να δημιουργούν τα μέσα μεταφοράς στο περιβάλλον.
- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρούμε την εξέλιξη των αεροπλάνων». Συζήτηση στην τάξη.
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών (1^η πρόταση: Λ, 2^η πρόταση: Λ, 3^η πρόταση: Λ, 4^η πρόταση: Σ).
- Συζήτηση για την υπευθυνότητα που θα πρέπει να επιδεικνύουν οι πεζοί.
- ΨΜΑ με τίτλο «Βρίσκω τις κρυμμένες λέξεις». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Σύνοψη της ενότητας.
- ΨΜΑ με τίτλο «Το γλωσσάρι του θεματικού πεδίου Πολιτειότητα».

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 4^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 32. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31220).

Περισσότερες πληροφορίες και βίντεο για την κυκλοφοριακή αγωγή θα βρείτε στους συνδέσμους:

<https://edutv.minedu.gov.gr/index.php/kikloforiak-agogi>,
<https://www.iep.edu.gr/el/thematiki-evdomada-category/642-odiki-asfaleia-kykloforiaki-agogi>,
https://photodentro.edu.gr/photodentro/MA-Asfaleia_stoys_Dromous_pidx0047209/teacher/chaptera.html

Περισσότερες πληροφορίες για την εξέλιξη του αυτοκινήτου και του αεροπλάνου θα βρείτε εδώ: <https://www.autonomous.gr/syntomi-istoria-aytokinitoy-simera>,
<https://texnologiaautokinitou.weebly.com/eta-epsilonpsilonlambdaiotaeta.html>,
<https://www.wikiwand.com/el/%CE%91%CE%B5%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%BB%CE%AC%CE%BD%CE%BF>

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Ζω καλύτερα – Ευ Ζην», καθώς και με το Πρόγραμμα Σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου» (Φ.Ε.Κ. 6048/ Τ. Β' /1.11.2024 «Πρόγραμμα Σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου»).
- Αν ένας γονέας ή κηδεμόνας έχει σχολή οδηγών ή εργάζεται στην Τροχαία, θα μπορούσατε να τους προσκαλέσετε στο σχολείο ή να τους επισκεφτείτε εσείς και να μιλήσουν για κυκλοφοριακή αγωγή και για κανόνες συμπεριφοράς στον δρόμο.
- Θα μπορούσατε να φτιάξετε με την τάξη μια τρισδιάστατη μακέτα (με απλά και ίσως ανακυκλώσιμα υλικά) της περιοχής γύρω από το σχολείο όπου θα φαίνονται οι δρόμοι και τα κτίρια. Φτιάχνετε πινακίδες σήμανσης για τους δρόμους, διαβάσεις, φανάρια και ό,τι άλλο κρίνετε αναγκαίο. Μέσα από το παιχνίδι οι μαθητές/τριες μαθαίνουν κανόνες σωστής συμπεριφοράς στον δρόμο.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ Β: ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Χρόνος- Διδακτικές ώρες: 12 διδακτικές ώρες

Το συγκεκριμένο θεματικό πεδίο εστιάζει στις ομάδες στις οποίες συμμετέχει ο άνθρωπος, όπως είναι η οικογένειά του και το σχολείο. Διερευνά τον ρόλο του ατόμου σε κάθε ομάδα, καθώς και τον τρόπο διαχείρισης των διαπροσωπικών σχέσεων, ειδικά σε δύσκολες καταστάσεις. Επιπλέον, οι μαθητές/τριες έρχονται σε επαφή με τον λαϊκό πολιτισμό μέσα από παραδοσιακά τραγούδια, πανηγύρια και γιορτές. Επίσης, γνωρίζουν τι περιλαμβάνει ένα σχολικό μουσείο.

1. Οι πρώτες μου ομάδες. Οι συγγενείς, μια μεγαλύτερη ομάδα (3 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με μια φωτογραφία που δείχνει μια οικογένεια σε παλιότερη εποχή. Οι μαθητές/τριες προσπαθούν βρουν τις συγγενικές σχέσεις που έχουν τα πρόσωπα μεταξύ τους. Είναι γονείς με τα παιδιά τους, τους παππούδες και τις γιαγιάδες. Οι μαθητές/τριες καλούνται να σκεφτούν τη δική τους οικογένεια και να συμπληρώσουν το γενεαλογικό τους δέντρο. Ακολουθεί συζήτηση για τα είδη και τους

βαθμούς συγγένειας αλλά και για τις περιστάσεις που γίνονται αφορμή να συγκεντρωθούν οι οικογένειες. Στη συνέχεια, γίνεται λόγος για τους συγγενείς με τους οποίους νιώθουν άνετα να εκφραστούν και να μοιραστούν πράγματα, αλλά και προβληματίζονται για το πώς θα ήταν η ζωή τους, αν δεν είχαν τους συγγενείς τους. Οι μαθητές/τριες μέσα από παιγνιώδεις δράσεις αναπαριστούν στιγμές με συγγενείς. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Στο τέλος, δίνεται το πρώτο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη.

Με μια ματιά - δραστηριότητες ανά ενότητα

- Συζήτηση για τους παππούδες, τις γιαγιάδες και για τους στενούς συγγενείς που έχουν.
- Οι μαθητές/τριες συμπληρώνουν το γενεαλογικό τους δέντρο. Αναφέρουν παππούδες, γιαγιάδες, θείους, θείες και ξαδέρφια.
- ΨΜΑ με τίτλο «Ζωγραφίζω την οικογένειά μου».
- Οι μαθητές/τριες παίρνουν συνέντευξη από τους παππούδες και τις γιαγιάδες τους και τους ρωτάνε πράγματα για τη ζωή τους.
- ΨΜΑ με τίτλο «Μαντεύω τη λέξη». Ομαδική δραστηριότητα.
- Συζήτηση και καταγραφή των κοινωνικών περιστάσεων στις οποίες συγκεντρώνονται οι συγγενείς (Γιορτές, γενέθλια, γάμοι, κηδείες, διακοπές στο χωριό).
- Οι μαθητές/τριες θυμούνται πότε συνάντησαν τελευταία φορά πολλούς συγγενείς τους μαζεμένους, αναφέρουν τον λόγο και πώς ένωσαν.
- Οι μαθητές/τριες καλούνται να σημειώσουν ποιους συγγενείς θα καλούσαν στα γενέθλιά τους.
- Συζήτηση για τους συγγενείς που νιώθουν κοντά τους και μπορούν να τους μιλήσουν για πράγματα που τους απασχολούν.
- Προβληματισμός για το πώς θα ήταν η ζωή τους χωρίς συγγενείς.
- ΨΜΑ με τίτλο «Λύνω το σταυρόλεξο της οικογένειας». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Οι μαθητές/τριες παρατηρούν έναν πίνακα ζωγραφικής και προσπαθούν να μαντέψουν τις συγγενικές σχέσεις που έχουν τα πρόσωπα. Ποια συναισθήματα τους δημιουργεί ο πίνακας;
- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρώ τις λεπτομέρειες του πίνακα του Ν. Γύζη». Ομαδική δραστηριότητα.
- Παιχνίδι σε ομάδες με τα σώματα των μαθητών/τριών. Αναπαριστούν διάφορες περιστάσεις με συγγενείς.
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών με ανοιχτού τύπου ερώτηση.
- ΨΜΑ με τίτλο «Οικογενειακές στιγμές».
- Σύνοψη της ενότητας.

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 1^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 32. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31221). Στον σύνδεσμο που ακολουθεί μπορείτε να δείτε ένα βίντεο για τις μορφές της οικογένειας: <https://www.youtube.com/watch?v=hQbHOHih-p8>.

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Ενδιαφέρομαι και Ενεργώ - Κοινωνική Συναίσθηση και Ευθύνη».
- Μπορείτε να οργανώσετε μια μέρα στο σχολείο που θα είναι ανοιχτή στους γονείς και στους παππούδες και στις γιαγιάδες των παιδιών. Αυτή τη μέρα μπορείτε να κάνετε δράσεις όπως ζωγραφική και παιχνίδια με τις οικογένειες. Οι μαθητές/τριες θα έρθουν ακόμα πιο κοντά με την οικογένειά τους και θα περάσουν ευχάριστα στον χώρο του σχολείου.
- Εναλλακτικά, μπορείτε να καλέσετε παππούδες και γιαγιάδες να σας μιλήσουν για τη ζωή τους, πώς νιώθουν που έχουν εγγόνια και να οργανώσετε κάποια παιχνίδια μαζί τους.
- Μπορείτε να διαβάσετε στην τάξη λογοτεχνικά βιβλία με θέμα την οικογένεια και να ακούσετε παρόμοια τραγούδια <https://www.youtube.com/watch?v=ec3rQxxHbpc>, <https://www.youtube.com/watch?v=ylnlrMIP2fs>, <https://www.youtube.com/watch?v=FzjnXQm96XA>, https://www.youtube.com/watch?v=y8tfTpNA2V8&list=PLX8RLn_hcPPHQQaxT7B6nlwEX5NGJlX4v&index=13
- Μπορείτε να φτιάξετε κάρτες με τους/τις μαθητές/τριές σας και να τις χαρίσουν στα αγαπημένα συγγενικά τους πρόσωπα.

2. Το σχολείο, μια μεγάλη οικογένεια (3 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με τον διάλογο των ηρώων για τους/τις εκπαιδευτικούς στο σχολείο τους. Αφού τα παιδιά ερωτηθούν αν γνωρίζουν τον/τη διευθυντή/τρια, τον/την υποδιευθυντή/τρια και τους υπόλοιπους/ες δασκάλους/ες του σχολείου τους, γράφουν τα ονόματα συγκεκριμένων εκπαιδευτικών που τους ζητούνται. Στον πίνακα σημειώνουν αν έχουν εκπαιδευτικούς συγκεκριμένων ειδικοτήτων στο σχολείο τους και στη συνέχεια γίνεται συζήτηση για την ασφάλεια στους χώρους του σχολείου. Γιατί, άραγε, είναι προτιμότερο οι μαθητές των μικρότερων τάξεων να είναι στο ισόγειο; Οι μαθητές/τριες γράφουν γράμμα σε έναν συγγενή τους και περιγράφουν τη ζωή στο σχολείο τους. Κατόπιν, εστιάζουν σε αυτά που τους αρέσουν στο σχολείο και σε αυτά που δεν τους αρέσουν και θέλουν να τα αλλάξουν. Προτείνονται κοινές δράσεις εκπαιδευτικών, μαθητών/τριών και γονέων. Ακολουθεί συζήτηση για τους κανόνες της τάξης και τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του σχολείου. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Στο τέλος, δίνεται το δεύτερο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη.

Με μια ματιά - δραστηριότητες ανά ενότητα

- Οι μαθητές/τριες συμπληρώνουν τα ονόματα συγκεκριμένων εκπαιδευτικών του σχολείου τους.
- ΨΜΑ με τίτλο «Γράφουμε τα ονόματα των παιδιών της τάξης». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Σε πίνακα σημειώνουν αν υπάρχουν συγκεκριμένες ειδικότητες εκπαιδευτικών στο σχολείο τους.
- Συζήτηση για την ασφάλεια στους χώρους του σχολείου και γιατί είναι προτιμότερο οι μαθητές των μικρότερων τάξεων να είναι στο ισόγειο.
- Οι μαθητές/τριες περιγράφουν τους χώρους του σχολείου τους.
- ΨΜΑ με τίτλο «Αντιστοιχίζω τις εικόνες με λέξεις».
- Γράμμα σε έναν συγγενή όπου περιγράφουν τη ζωή στο σχολείο τους.
- Συζήτηση γι' αυτά που τους αρέσουν και αυτά που δεν τους αρέσουν στο σχολείο. Τι θα άλλαζαν;
- ΨΜΑ με τίτλο «Ζωγραφίζω το σχολείο των ονείρων μου».
- Συζήτηση για τους κανόνες που υπάρχουν στο σχολείο και τους λόγους ύπαρξής τους.
- Παρατήρηση εικόνων με κανόνες και αντιστοίχιση με τις σωστές λεζάντες (Οι εικόνες δείχνουν... κανόνες τάξεις).
- Οι μαθητές/τριες συζητούν σε ομάδες και συμπληρώνουν κι άλλους κανόνες για την τάξη τους (Π.χ. Βοηθάμε ο ένας τον άλλον, όταν δυσκολευόμαστε στα μαθήματα, προστατεύουμε τους μικρότερους μαθητές στα διαλείμματα, όταν βλέπουμε μαθητές που είναι μόνοι στα διαλείμματα προσπαθούμε να τους προσεγγίσουμε και να μιλήσουμε μαζί τους κ.ά.).
- ΨΜΑ με τίτλο «Επιλέγω τις σωστές συμπεριφορές». Ομαδική δραστηριότητα.
- Συζήτηση για τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του σχολείου.
- Παρατήρηση εικόνων και συμπλήρωση λεζάντων (1^η εικόνα: Μαζεύουν τα σκουπίδια, 2^η εικόνα: Φυτεύουν λουλούδια, 3^η εικόνα: Βάφουν τους τοίχους, 4^η εικόνα: Κάνουν ανακύκλωση, 5^η εικόνα: Ζωγραφίζουν την αυλή και τους τοίχους).
- Προτάσεις για δράσεις που θα ομόρφυναν το σχολείο τους.
- ΨΜΑ με τίτλο «Αντιστοιχίζω εικόνες με συμπεριφορές». Ομαδική δραστηριότητα.
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου.
- Σύνοψη της ενότητας.

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 2^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε

εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 33.
<https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31221).

Στους παρακάτω συνδέσμους μπορείτε να δείτε βίντεο για το σχολείο και τους κανόνες που υπάρχουν σε αυτό:
<https://www.youtube.com/watch?v=iOM6ix9LfQk>,
<https://www.youtube.com/watch?v=AbxsU8Vyl-4>,
<https://www.youtube.com/watch?v=oQSMAl0bSQ>.

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Ενδιαφέρομαι και Ενεργώ - Κοινωνική Συναίσθηση και Ευθύνη».

3. Διαπροσωπικές σχέσεις (3 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινά με τον διάλογο των ηρώων για ένα περιστατικό βίας στο σχολείο τους. Οι μαθητές/τριες καλούνται να απαντήσουν αν έχουν γίνει ποτέ μάρτυρες ενός επεισοδίου βίας μεταξύ μαθητών/τριών στο σχολείο τους και πώς ένιωσαν. Παρατηρούν μια εικόνα ενός κοριτσιού που το ενοχλούν και προσπαθούν να μπουν στη θέση του και να πουν πώς νιώθει. Καλούνται να γράψουν τι ερωτήσεις θα έκαναν για να καταλάβουν τι συμβαίνει μεταξύ των παιδιών. Διαβάζουν περιπτώσεις διαφωνιών και εντάσεων μεταξύ παιδιών και γράφουν τρόπους διαχείρισής τους. Επιλέγουν ανάμεσα από πολλές ερωτήσεις εκείνες που θα τους βοηθούσαν να σχηματίσουν μια ολοκληρωμένη άποψη για ένα περιστατικό. Προτείνεται ένας τρόπος για να διαχειρίζονται τον θυμό τους σε δύσκολες καταστάσεις και τον εφαρμόζουν σε μια μελέτη περίπτωσης. Στη συνέχεια, παρατηρούν εικόνες με παιδιά που δέχονται κάποια μορφή βίας και σκέφτονται σε ποιους θα μπορούσαν να μιλήσουν τα παιδιά για να τα βοηθήσουν, σε ποιους μπορούν να απευθυνθούν. Σε μια μελέτη περίπτωσης βρίσκουν τους λάθος χειρισμούς του παιδιού και σκέφτονται τι θα μπορούσε να κάνει διαφορετικά. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Στο τέλος, δίνεται το τρίτο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη.

Με μια ματιά- δραστηριότητες ανά ενότητα

- Οι μαθητές/τριες παρατηρούν μια εικόνα με ένα κορίτσι που δέχεται βία και γράφουν τι ερωτήσεις θα έκαναν για να καταλάβουν τι έχει συμβεί (Γιατί βρίσκεται στο πάτωμα το κορίτσι, γιατί κλαίει, γιατί όλοι οι άλλοι είναι από πάνω της και δεν τη βοηθούν να σηκωθεί, είναι φίλοι της τα υπόλοιπα παιδιά, γιατί υπάρχουν σκισμένα χαρτιά γύρω της κ.ά.).
- ΨΜΑ με τίτλο «Σχολιάζουμε συναισθήματα από στιγμιότυπα της καθημερινής ζωής». Ομαδική δραστηριότητα.
- Οι μαθητές/τριες διαβάζουν μια μελέτη περίπτωσης και μέσα από τα μάτια διαφορετικών θεατών προσπαθούν να τη διαχειριστούν. Όλοι μαζί γράφουν βήματα επίλυσης της κατάστασης (Αφήνουμε να μιλήσουν ξεχωριστά τα κορίτσια και να πουν τι συνέβη, κάνουμε ερωτήσεις για το μολύβι, για να μάθουμε με ακρίβεια κάποια πράγματα, εξηγούμε ότι πολλές φορές τυχαίνει να έχουμε αγοράσει ίδια μολύβια ή πράγματα με άλλους. Εξηγούμε, επίσης, ότι δεν είναι σωστό να κρατάμε κάτι που δεν είναι δικό μας, έστω κι αν το βρήκαμε κάπου και δεν ξέρουμε τίνος είναι. Δίνουμε χρόνο και στα δύο κορίτσια να σκεφτούν μήπως κάπου κάνουν λάθος, να μπουν στη θέση του άλλου και να πουν τι νιώθουν και πώς θέλουν να τελειώσει αυτή η δύσκολη κατάσταση.).
- Οι μαθητές/τριες διαβάζουν ερωτήσεις και κυκλώνουν αυτές που θα βοηθούσαν να καταλάβουν τι συνέβη σε ένα περιστατικό (Μπορείς να πεις

περισσότερες λεπτομέρειες για το γεγονός; Τι είναι αυτό που σε έχει ενοχλήσει περισσότερο σε αυτή την κατάσταση; Πώς νιώθεις γι' αυτό που συνέβη; Τι θα έκανες διαφορετικά, αν προέκυπτε ξανά το ίδιο πρόβλημα; Πώς θα ήθελες να τελειώσει αυτή η δύσκολη κατάσταση; Τι θα ήθελες να πεις στον άλλον, ώστε να κατανοήσει και τη δική σου θέση;).

- ΨΜΑ με τίτλο «Συμπληρώνουμε τους διαλόγους στο κόμικ». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Σε μια άλλη μελέτη περίπτωσης, σκέφτονται τι θα έκαναν οι ίδιοι/ες με διαφορετικό τρόπο (Ίσως θα άφηναν τα δύο παιδιά να εξηγήσουν γιατί συμπεριφέρθηκαν με βίαιο τρόπο, δεν θα τους τιμωρούσαν χωρίς συζήτηση. Θα τους έδιναν χρόνο να σκεφτούν τι έκαναν, τι θα έπρεπε να είχαν κάνει διαφορετικά και τι προτείνουν οι ίδιοι για να λήξει το συμβάν με δίκαιο τρόπο και για τους δύο.).
- Ο μαθητές/τριες γνωρίζουν μια τεχνική για τη διαχείριση του θυμού.
- Εφαρμόζουν τη συγκεκριμένη τεχνική σε μια μελέτη περίπτωσης και γράφουν πώς θα τη χειρίζονταν διαφορετικά.
- ΨΜΑ με τίτλο «Βρίσκω τη σωστή σειρά των γραμμάτων». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Οι μαθητές/τριες παρατηρούν εικόνες με παιδιά που τους ασκείται μια μορφή βίας και σκέφτονται σε ποιους θα μπορούσαν να απευθυνθούν τα παιδιά για βοήθεια (Εκπαιδευτικούς, γονείς, στενά συγγενικά πρόσωπα).
- Σε μια μελέτη περίπτωσης, οι μαθητές/τριες κρίνουν τον τρόπο που χειρίζεται την κατάσταση ο μαθητής και σκέφτονται τι θα μπορούσε να κάνει διαφορετικά ο ίδιος και σε ποιον θα μπορούσε να μιλήσει για να τον βοηθήσει (Δεν συμφωνώ με τον τρόπο που το χειρίζεται ο Θανάσης. Μπορεί να μιλήσει στους/στις εκπαιδευτικούς του σχολείου και στους γονείς του. Εγώ θα το έλεγα στους γονείς μου και στους/στις δασκάλους/ες μου. Δεν θα άφηνα το άλλο παιδί να με τρομοκρατεί και να με κάνει να μην θέλω να πηγαίνω στο σχολείο μου.).
- ΨΜΑ με τίτλο «Ποιος μπορεί να βοηθήσει».
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών (1^η πρόταση: Λ, 2^η πρόταση: Λ, 3^η πρόταση: Λ, 4^η πρόταση: Σ).
- Συζήτηση για τους τρόπους με τους οποίους μπορούμε να συμβάλλουμε στη μείωση της βίας γύρω μας.
- Σύνοψη της ενότητας.

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 3^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 33. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31221).

Στους παρακάτω συνδέσμους μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες για τη διαχείριση του bullying: https://stop-bullying.sch.gr/wp-content/uploads/2015/10/odigos_diaxeirisis_peristatikwn.pdf, https://www.pi.ac.cy/pi/index.php?option=com_content&view=article&id=3088&Itemid=505&lang=el,

<https://www.stopbullying.gr/antimetopisi/bullying-sto-sxoleio/>, <https://www.opengov.gr/gyepth/?p=6046>, <https://stop-bullying.sch.gr/>

Στους παρακάτω συνδέσμους μπορείτε να δείτε βίντεο σχετικά με τον σχολικό εκφοβισμό:

<https://www.youtube.com/watch?v=GlCfky-OYoc>, <https://www.youtube.com/watch?v=rsoRAudxAEk>.

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Ενδιαφέρομαι και Ενεργώ - Κοινωνική Συναίσθηση και Ευθύνη».
- Μπορείτε να διαβάσετε στην τάξη λογοτεχνικά βιβλία με θέμα τον σχολικό εκφοβισμό και γενικότερα τη βία.
- Μπορείτε να οργανώσετε δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης τόσο για μαθητές όσο και για γονείς σε συνεργασία με φορείς όπως το «Χαμόγελο του παιδιού» και η «Eliza» (Εταιρεία κατά της κακοποίησης του παιδιού) ή άλλους φορείς που βρίσκονται κοντά σας.

4. Λαϊκός πολιτισμός. Η δική μας συλλογή, το δικό μας σχολικό μουσείο Παραδοσιακά νανουρίσματα και τραγούδια - Πανηγύρια και γιορτές (3 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με την εικόνα μιας τάξης σε παλιότερη εποχή. Οι μαθητές/τριες καλούνται να απαντήσουν τι βλέπουν και αν είναι μια τάξη της σημερινής εποχής. Οι ήρωες συζητούν για την επίσκεψη που έκαναν με την τάξη τους σε ένα Σχολικό Μουσείο και οι μαθητές/τριες γράφουν τι μπορεί να δει κανείς σε ένα τέτοιο μουσείο. Στη συνέχεια, παρατηρούν εικόνες αντικειμένων και σημειώνουν αυτά που θα μπορούσαν να είναι εκθέματα σε ένα σχολικό μουσείο. Κατόπιν, γράφουν ιστορίες που θα μπορούσαν να αφηγηθούν αντικείμενα παλιάς εποχής ενός σχολείου, όπως ένα σιδερένιο κουδούνι και ένα θρανίο. Στη συνέχεια, γίνεται λόγος για τα νανουρίσματα. Οι μαθητές/τριες διαβάζουν νανουρίσματα και θυμούνται αν τους τραγουδούσε η μαμά τους ή κάποιος άλλος όταν ήταν πιο μικροί. Γίνεται αναφορά στα παραδοσιακά τραγούδια και στα γνωρίσματά τους. Οι μαθητές/τριες καλούνται να αναφέρουν παραδοσιακά τραγούδια που γνωρίζουν και γίνεται συζήτηση για τις γιορτές και τα πανηγύρια που υπάρχουν στην παράδοσή μας. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Δίνεται το τέταρτο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη και οι μαθητές/τριες προσπαθούν να μαντέψουν για ποια περιοχή πρόκειται. Στο τέλος αποκαλύπτεται το τμήμα του χάρτη που ψάχνουν.

Με μια ματιά - δραστηριότητες ανά ενότητα

- Συζήτηση για μια επίσκεψη της τάξης των ηρώων σε ένα Σχολικό Μουσείο.
- Οι μαθητές/τριες καταγράφουν με την ομάδα τους τι μπορεί να δει κανείς σε ένα τέτοιο μουσείο (Θρανία, καρέκλες, βιβλία, σχολικές τσάντες, γραφική ύλη, ποδιές, ελέγχους, χάρτες κ.ά.).
- ΨΜΑ με τίτλο «Συμπληρώστε την ακροστιχίδα». Ομαδική δραστηριότητα.
- Παρατήρηση εικόνων και σημείωση αυτών που δείχνουν αντικείμενα ενός μουσείου σχολικής ζωής (Βάζουμε Ν στον παλιό πίνακα, στη γραφομηχανή, στην παλιά τσάντα και στο μελανοδοχείο με την πένα.).
- Παρότρυνση των μαθητών/τριών να κάνουν έρευνα για τα μουσεία σχολικής ζωής που υπάρχουν στην Ελλάδα αλλά και να επισκεφτούν ένα τέτοιο μουσείο, αν υπάρχει κοντά τους.
- Οι μαθητές/τριες δημιουργούν ένα μουσείο σχολικής ζωής στο σχολείο τους και αναφέρουν τα βήματα που θα ακολουθήσουν για τη δημιουργία του.
- ΨΜΑ με τίτλο «Επιλέγω τη σωστή απάντηση». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Οι μαθητές/τριες γράφουν ιστορίες που θα μπορούσαν να διηγηθούν παλιά αντικείμενα ενός σχολείου. Πώς ήταν η ζωή τότε στο σχολείο.
- ΨΜΑ με τίτλο «Ακούμε το παραδοσιακό τραγούδι».
- Οι μαθητές/τριες κάνουν έρευνα, βρίσκουν και γράφουν νανουρίσματα από διάφορα μέρη της Ελλάδας δημιουργώντας ένα βιβλιαράκι με αυτά.
- Συζήτηση για τα παραδοσιακά τραγούδια και τα γνωρίσματά τους.
- Οι μαθητές/τριες διαβάζουν ένα παραδοσιακό τραγούδι και σημειώνουν ποια άλλα παραδοσιακά τραγούδια γνωρίζουν (Τα λέμε τα Χριστούγεννα και την Πρωτοχρονιά: Κάλαντα).
- ΨΜΑ με τίτλο «Βρίσκουμε το είδος του παραδοσιακού τραγουδιού». Ομαδική δραστηριότητα.
- Οι μαθητές/τριες παρατηρούν έναν πίνακα του Θεόφιλου Χατζημιχαήλ και προσπαθούν να βρουν ποια γιορτή απεικονίζεται στον πίνακα (Το Πάσχα).
- Συζήτηση για τις σημαντικές γιορτές της χώρας μας.
- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρώ τις λεπτομέρειες του πίνακα του Θεόφιλου Χατζημιχαήλ».
- Συζήτηση για τα πανηγύρια που διοργανώνονται στη χώρα μας.
- Οι μαθητές/τριες σημειώνουν γιορτές και πανηγύρια που έχουν στον τόπο τους.
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών (Οριζόντια: 2. ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ, 4. ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑΤΑ, 7. ΠΟΔΙΑ Κάθετα: 1. ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ, 3. ΚΑΛΑΝΤΑ, 5. ΜΟΥΣΕΙΟ, 6. ΓΙΟΡΤΗ).
- Σύνοψη της ενότητας.
- ΨΜΑ με τίτλο «Το γλωσσάρι του θεματικού πεδίου Κοινωνικές σχέσεις».

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 4^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος σελ. 34. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31221).

Μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες για τα Μουσεία Σχολικής Ζωής στους παρακάτω συνδέσμους: <https://www.chania-culture.gr/politismos/mouseio-scholikis-zois/>, <https://ekedisy.gr/category/moyseioscholikiszoisekpedefsis/>, <https://schoolmuseumgonnon.wixsite.com/museum>

Μπορείτε να ακούσετε παραδοσιακά νανουρίσματα στον παρακάτω σύνδεσμο: <https://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/Yliko/mou/nanourismata.htm>.

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα "Φροντίζω το Περιβάλλον".
- Μπορείτε να δημιουργήσετε το Μουσείο Σχολικής Ζωής του σχολείου σας σε συνεργασία με όλες τις τάξεις, προκειμένου να έχετε περισσότερα εκθέματα και να καθιερώσετε μέρες που θα είναι ανοικτό και για παιδιά άλλων σχολείων. Οι μαθητές σας μπορούν να αναλάβουν να ξεναγήσουν τους υπόλοιπους μαθητές.
- Μπορείτε να καλέσετε στο σχολείο παππούδες, γιαγιάδες ή άλλους συγγενείς σας και να σας πουν νανουρίσματα, παραδοσιακά τραγούδια αλλά και να μιλήσετε για γιορτές και πανηγύρια του τόπου σας παλιότερα και σήμερα.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ Γ: Ο ΤΟΠΟΣ ΠΟΥ ΖΩ

Χρόνος- Διδακτικές ώρες : 9 διδακτικές ώρες

Το συγκεκριμένο θεματικό πεδίο εστιάζει στον τόπο που ζουν οι μαθητές/-τριες, στον οποίο συγκαταλέγεται η συνοικία τους, η πόλη ή το χωριό τους και το σχολείο τους. Επίσης, γίνεται αναφορά στις αλλαγές στον ουρανό τη μέρα και τη νύχτα και στις αλλαγές ενός τόπου με το πέρασμα των χρόνων. Επιπλέον, εστιάζει στον καιρό και στο κλίμα της χώρας και στην επίδραση των καιρικών και κλιματολογικών συνθηκών στον τρόπο ζωής και στις δραστηριότητες του ανθρώπου.

1. Ο τόπος που ζω. Η συνοικία μου, η πόλη ή το χωριό μου (3 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με παρατήρηση μιας εικόνας που δείχνει μια συνοικία. Οι μαθητές/τριες αναγνωρίζουν ότι πρόκειται για μια συνοικία και παρατηρούν πώς φαίνεται από ψηλά. Περιγράφουν τη δική τους συνοικία και, στη συνέχεια, τι συναντούν στη διαδρομή που ακολουθούν από το σπίτι τους στο σχολείο. Κατόπιν, γίνεται αναφορά στα διαφορετικά χαρακτηριστικά των τόπων (ορεινοί, πεδινοί, παραθαλάσσιοι και νησιωτικοί) και στη ζωή σε καθέναν από αυτούς. Οι μαθητές/τριες συγκρίνουν τη ζωή σε μια πόλη και σε ένα χωριό και αναγνωρίζουν τον δικό τους τόπο γράφοντας τα χαρακτηριστικά του. Στο τέλος, δίνεται το πρώτο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη.

Με μια ματιά - δραστηριότητες ανά ενότητα

- Συζήτηση για τη συνοικία που ζουν.
- ΨΜΑ με τίτλο «Ζωγραφίζω τη γειτονιά μου».
- Παρατήρηση μια συνοικίας από ψηλά. Πώς μοιάζει; Οι μαθητές/τριες εκφράζουν τις απόψεις τους.
- ΨΜΑ με τίτλο «Φτιάχνω το παζλ της συνοικίας».
- Οι μαθητές/τριες με τη βοήθεια του/της δασκάλου/ας και ενός ψηφιακού εργαλείου (<https://www.google.com/intl/el/earth/>) εντοπίζουν τη γειτονιά τους και τον τόπο που ζουν.
- Οι μαθητές/τριες περιγράφουν τη δική τους συνοικία, τι περιλαμβάνει.
- Οι μαθητές/τριες περιγράφουν την πιο σύντομη διαδρομή από το σπίτι στο σχολείο τους.
- Συζήτηση για τους διαφορετικούς τόπους που υπάρχουν.
- Παρατήρηση εικόνων με διάφορους τόπους και συμπλήρωση λεζάντων (1^η εικόνα: νησιωτικός τόπος, 2^η εικόνα: παραθαλάσσιος τόπος, 3^η εικόνα: πεδινός τόπος, 4^η εικόνα: ορεινός τόπος).
- Παρατήρηση εικόνων ενός χωριού και μιας πόλης. Ομοιότητες και διαφορές. Σύγκριση της ζωής των ανθρώπων σε κάθε τόπο (Πόλη: Πολυκατοικίες, πυκνοκατοικημένα, κίνηση στους δρόμους, φασαρία, καυσαέριο, διαφορετικά επαγγέλματα, ευκαιρίες εργασίας, πολλές δραστηριότητες για τα παιδιά, λιγότερο πράσινο και ζώα. Χωριό: Μονοκατοικίες, λιγότερα σπίτια, ησυχία, πολύ πράσινο, ζώα, λιγότερες ευκαιρίες για εργασία και για δραστηριότητες των παιδιών.).
- Οι μαθητές/τριες αναγνωρίζουν τον τόπο τους (Αναγνωρίζουν τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του τόπου τους.).
- ΨΜΑ με τίτλο «Αντιστοιχίζω τόπους με χαρακτηριστικά». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών (Οριζόντια: 1. ΧΩΡΙΟ, 4. ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΣ, 5. ΠΕΔΙΝΟΣ, 7. ΕΛΛΑΔΑ. Κάθετα: 2. ΟΡΕΙΝΟΣ, 3. ΣΥΝΟΙΚΙΑ, 6. ΠΟΛΗ).
- Οι μαθητές/τριες γράφουν ορισμό, χαρακτηριστικά του νησιωτικού τόπου και δίνουν παραδείγματα νησιών.
- Σύνοψη της ενότητας όπου οι μαθητές/τριες συμπληρώνουν τα κενά με τις σωστές λέξεις (συνοικία, ορεινοί, πεδινοί, παραθαλάσσιοι, νησιωτικοί).

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 1^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 35. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31222).

Μπορείτε να δείτε ένα βίντεο για ορεινούς τόπου στον παρακάτω σύνδεσμο:

<https://www.youtube.com/watch?v=DQnmb8xNa2s>.

Επίσης, μπορείτε να δείτε ένα βίντεο για τη ζωή στα νησιά στον παρακάτω σύνδεσμο:

<https://www.youtube.com/watch?v=WaWQf0zCcyk>

Μπορείτε να δείτε βίντεο για το τι είναι γειτονιά και συνοικία στους παρακάτω συνδέσμους:

<https://www.youtube.com/watch?v=kyfk4ToIPJU>,

<https://www.youtube.com/watch?v=mkWTWlrefxw>

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Φροντίζω το Περιβάλλον», καθώς και με το Πρόγραμμα Σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου» (Φ.Ε.Κ. 6048/ Τ. Β' /1.11.2024 «Πρόγραμμα Σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου»).
- Μπορείτε να χωρίσετε σε ομάδες τους μαθητές σας και με διάφορα υλικά, όπως χαρτόνια, πλαστελίνες ή ανακυκλώσιμα υλικά να φτιάξουν τους διάφορους τόπους που γνώρισαν στην ενότητα (ορεινούς, παραθαλάσσιους, νησιωτικούς, πεδινούς, πόλεις, χωριά).
- Μπορείτε να διαβάσετε στην τάξη λογοτεχνικά βιβλία με θέμα τους διάφορους τόπους και τη ζωή σε αυτούς.

2. Οι αλλαγές στον ουρανό και στη γη του τόπου μου (3 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με συζήτηση για τις αλλαγές που συμβαίνουν στον ουρανό αλλά και σε έναν τόπο κυρίως από την ανθρώπινη παρέμβαση. Οι μαθητές/τριες παρατηρούν μια εικόνα που δείχνει πώς ο άνθρωπος έχει επέμβει στη φύση για να φτιάξει πράγματα για να ζει καλύτερα. Στη συνέχεια, γίνεται συζήτηση για τον ουρανό και τον ήλιο. Οι μαθητές/τριες παρατηρούν εικόνες στις οποίες ο ήλιος φαίνεται σε διαφορετική θέση και καλούνται να γράψουν ποιες ώρες της ημέρας απεικονίζονται. Γίνεται αναφορά στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα και στους τρόπους με τους οποίους κάποιος/α μπορεί να βρει τον προσανατολισμό του σε συγκεκριμένο χώρο. Οι μαθητές/τριες βρίσκουν τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα στην τάξη και στο προαύλιο του σχολείου και γνωρίζουν την πυξίδα και τη λειτουργία της. Ακολουθεί συζήτηση για τη Σελήνη και την εναλλαγή μέρας-νύχτας. Οι μαθητές/τριες συγκρίνουν χώρες που η μια έχει μέρα και η άλλη νύχτα. Στη συνέχεια, παρατηρούν μέσα από εικόνες τις αλλαγές σε έναν τόπο με το πέρασμα των χρόνων. Συζητούν για αλλαγές που οφείλονται στον άνθρωπο ή στην ίδια τη φύση και προβληματίζονται για τις επιπτώσεις στο περιβάλλον από την ανθρώπινη παρέμβαση. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών και η σύνοψη της ενότητας με συμπλήρωση κενών. Στο τέλος, δίνεται το δεύτερο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη που ψάχνουν οι μαθητές/τριες.

Με μια ματιά - δραστηριότητες ανά ενότητα

- ΨΜΑ με τίτλο «Φτιάχνω τον εννοιολογικό χάρτη του ουρανού»
- Οι μαθητές/τριες παρατηρούν εικόνες και σημειώνουν ποιες ώρες της ημέρας απεικονίζονται (1^η εικόνα: πρωί, 2^η εικόνα: αργά το απόγευμα, 3^η εικόνα: μεσημέρι).
- Συζήτηση για τον ήλιο και οι μαθητές/τριες βρίσκουν τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα στην τάξη τους αλλά και στο προαύλιο του σχολείου.
- ΨΜΑ με τίτλο «Ζωγραφίζω τον ουρανό με τον ήλιο».
- Συζήτηση για την πυξίδα και τη λειτουργία της.
- ΨΜΑ με τίτλο «Βρίσκουμε τα σημεία του ορίζοντα». Ομαδική εργασία.
- Συζήτηση για τη Σελήνη και τις φάσεις της. Παρατήρηση του ουρανού τη νύχτα για λίγες μέρες.

- ΨΜΑ με τίτλο «Ζωγραφίζω τη Σελήνη».
- Συζήτηση για την εναλλαγή μέρας – νύχτας, πείραμα με φακό και με υδρόγειο σφαίρα.
- Οι μαθητές/τριες συγκρίνουν περιοχές όπου η μία έχει μέρα και η άλλη νύχτα (Την ίδια χρονική περίοδο στην Ελλάδα και στη Ν. Ζηλανδία έχουμε διαφορετικό καιρό και διαφορετική ώρα.).
- Παρατήρηση εικόνων σε ομάδες και εντοπισμός διαφορών με το πέρασμα των χρόνων (Περιοχή γύρω από την Ακρόπολη. Λιγότερα σπίτια παλιότερα, περισσότερο πράσινο και ηουχία. Τώρα υπάρχουν πολλές πολυκατοικίες, δρόμοι, φασαρία, λιγότερο πράσινο.).
- Σύγκριση του λιμανιού της Ραφήνας σήμερα και παλιότερα (Παλιότερα: Μικρότερο λιμάνι, μικρά καΐκια, μικρός δρόμος, λιγότερη φασαρία και κίνηση. Σήμερα: Μεγαλύτερο λιμάνι, μεγάλος δρόμος, πολλά δρομολόγια πλοίων, τουρίστες).
- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρούμε εικόνες από δημιουργήματα της φύσης και του ανθρώπου». Ομαδική εργασία.
- Συζήτηση για τα τεχνητά έργα και τη χρησιμότητά τους.
- Προβληματισμός για τις συνέπειες στο περιβάλλον από την παρέμβαση του ανθρώπου και παρατήρηση εικόνων (Ρύπανση του περιβάλλοντος, αλλαγή του φυσικού τοπίου.).
- ΨΜΑ με τίτλο «Καταγράφουμε θετικά και αρνητικά ενός τεχνητού έργου». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Συζήτηση για τις αλλαγές που συμβαίνουν στο περιβάλλον από τη φύση, χωρίς παρέμβαση του ανθρώπου (Φωτιές, σεισμοί, καταιγίδες).
- Θεατρικό παιχνίδι.
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου.
- ΨΜΑ με τίτλο «Δημιουργούμε συνθήματα». Ομαδική εργασία.
- Σύνοψη της ενότητας όπου οι μαθητές/τριες συμπληρώνουν τα κενά με τις σωστές λέξεις (ανατολή, δύση, βορρά, νότο, πυξίδα, δορυφόρος, περιβάλλον).

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 2^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 36, <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31222).

Περισσότερες πληροφορίες για την πυξίδα μπορείτε να βρείτε στους παρακάτω συνδέσμους:

<https://www.youtube.com/watch?v=od4QFvuGctg&t=217s>,
<https://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/3003>,
<https://www.youtube.com/watch?v=bXMnlgg2RT8>.

Στους συνδέσμους που ακολουθούν μπορείτε να βρείτε πολλές πληροφορίες για την προστασία του περιβάλλοντος:

<https://archipelago.gr/>,
<https://www.greenpeace.org/greece/ekserevnise/thalassa/>,
https://www.wwf.gr/ti_kanoume/fysh/thalassa/
https://www.wwf.gr/ti_kanoume/anthropos/
<https://www.ellet.gr/> <https://www.eepf.gr/el/>

Ένα βίντεο στα αγγλικά που εξηγεί τις φάσεις της Σελήνης θα το βρείτε εδώ:
<https://www.youtube.com/watch?v=wz01pTvuMa0>

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Φροντίζω το Περιβάλλον».
- Μπορείτε να διαβάσετε στην τάξη λογοτεχνικά βιβλία με θέμα την προστασία του περιβάλλοντος.
- Μπορείτε να οργανώσετε δράσεις Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο σχολείο σας σε συνεργασία με διάφορους φορείς όπως η «Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης», η «WWF HELLAS», η «GREENPEACE».

3. Ο καιρός και οι εποχές στον τόπο που ζω

(3 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με παρατήρηση μιας εικόνας που δείχνει ένα δέντρο σε όλες τις εποχές. Οι μαθητές/τριες καλούνται να σκεφτούν πώς είναι ο καιρός σε κάθε εποχή. Παρατηρούν εικόνα που δείχνει ότι ο καιρός αλλάζει μέσα στη μέρα, δεν είναι πάντα σταθερός και αντιστοιχίζουν καιρικά σύμβολα με τη σωστή ερμηνεία. Παρατηρούν πώς ο καιρός αλλάζει και από μέρα σε μέρα και καλούνται και οι ίδιοι/ίδιες να γίνουν μικροί μετεωρολόγοι. Συγκρίνουν τον καιρό σε διαφορετικές εποχές και συζητούν πώς ο καιρός επηρεάζει την καθημερινότητά και τη ζωή μας. Επίσης, γίνεται συζήτηση για τα επαγγέλματα που επηρεάζονται από τον καιρό. Οι μαθητές/τριες παρατηρούν τόπους με διαφορετικά γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά και συζητούν πώς επηρεάζουν οι καιρικές συνθήκες τις δραστηριότητες των ανθρώπων και τον τρόπο που ντύνονται. Πώς θα ήταν η ζωή των κατοίκων μιας περιοχής με διαφορετικές καιρικές συνθήκες;

Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Δίνεται το τρίτο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη και οι μαθητές/τριες προσπαθούν να μαντέψουν ποια περιοχή είναι. Στο τέλος αποκαλύπτεται και το τμήμα του χάρτη που ψάχνουν.

Με μια ματιά- δραστηριότητες ανά ενότητα

- Οι μαθητές/τριες καλούνται να απαντήσουν τι σημαίνει η φράση «Τι καιρό θα κάνει σήμερα;».
- Περιγράφουν τον καιρό με συγκεκριμένες φράσεις.
- Συζήτηση για την αλλαγή του καιρού κατά τη διάρκεια της μέρας και παρατήρηση εικόνας.
- Οι μαθητές/τριες αντιστοιχίζουν τα σύμβολα του καιρού με τη σωστή ερμηνεία.
- Συζήτηση για την εναλλαγή του καιρού και από μέρα σε μέρα και παρατήρηση εικόνας.
- Παρατήρηση σε ομάδες εικόνων που δείχνουν τον καιρό σε διαφορετικούς μήνες. Σύγκριση του καιρού στις δύο εικόνες.
- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρώ τον καιρό». Ομαδική δραστηριότητα.
- Συζήτηση για το πώς επηρεάζει ο καιρός την καθημερινή τους ζωή. Οι μαθητές/τριες παρατηρούν εικόνες, βρίσκουν τις εργασίες που κάνουν οι άνθρωποι, σε ποια εποχή αναφέρονται οι εργασίες και πώς ο καιρός τις επηρεάζει (1^η εικόνα: Μάζεμα ελιάς, γίνεται περίπου τέλος Οκτωβρίου έως

τέλος Ιανουαρίου, αναλόγως την ποικιλία της ελιάς. Φυσικά, ο καιρός επηρεάζει και μπορεί να καθυστερήσει το μάζεμα του καρπού. 2^η εικόνα: Τρύγος αμπελιού. Στην Ελλάδα, η εποχή του τρύγου διαρκεί από Ιούλιο έως Οκτώβριο. Οι αλλαγές στον καιρό επηρεάζουν τον τρύγο. 3^η εικόνα: Γεωργικές εργασίες, φύτεμα. Η εποχή μπορεί να αλλάζει ανάλογα με το τι μπορεί να φυτευτεί. Φυσικά, οι καιρικές συνθήκες επηρεάζουν τη σπορά και τις γεωργικές εργασίες. 4^η εικόνα: Ψάρεμα που γίνεται όλες τις εποχές, όμως με την κακοκαιρία δεν γίνεται να ψαρεύουν οι ψαράδες.).

- Οι μαθητές/τριες σημειώνουν επαγγέλματα που επηρεάζονται από τον καιρό (οικοδόμοι, ψαράδες, εργαζόμενοι που κάνουν μεταφορές φαγητού κ.ά.).
- Παρατηρούν εικόνες με τόπους με διαφορετικά γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά και συζητούν πώς οι καιρικές συνθήκες επηρεάζουν την καθημερινότητα των ανθρώπων, τον τρόπο που ντύνονται και τη ζωή τους γενικότερα.
- ΨΜΑ με τίτλο «Βρίσκω λέξεις που σχετίζονται με τον καιρό». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Οι μαθητές/τριες συγκρίνουν τον τόπο τους, τον τρόπο ζωής των ανθρώπων και τον καιρό που επικρατεί σε αυτόν με έναν άλλον τόπο, με διαφορετικά γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά.
- Παρατηρούν εικόνες με ανθρώπους σε διάφορες δραστηριότητες και μαντεύουν την εποχή που απεικονίζεται (1^η εικόνα: Σκι σε βουνό, χειμώνας. 2^η εικόνα: Ψάρεμα σε ποτάμι, άνοιξη, καλοκαίρι ή φθινόπωρο.).
- ΨΜΑ με τίτλο «Ταιριάζω ρούχα και αντικείμενα με τις εποχές».
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών. Οι μαθητές/τριες παρατηρούν σε ζευγάρια έναν πίνακα ζωγραφικής και απαντούν προφορικά σε ερωτήσεις.
- Σύνοψη της ενότητας.
- ΨΜΑ με τίτλο «Το γλωσσάρι του θεματικού πεδίου Ο τόπος, η χώρα, ο πλανήτης που ζω».

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 3^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 37. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31223).

Μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες και δραστηριότητες για τον καιρό και το κλίμα της Ελλάδας στους παρακάτω συνδέσμους:

<http://www.emy.gr/emv/el/climatology/climatology>,
<https://aesop.iep.edu.gr/node/18421/2792>,
https://physiclessons.blogspot.com/2012/04/blog-post_22.html,
https://www.youtube.com/watch?v=T_mreTLvQsk,
<https://www.youtube.com/watch?v=Z4zjoMEu8rw>

Μπορείτε να βρείτε διαδικτυακά παιχνίδια με θέμα τον καιρό στους παρακάτω συνδέσμους:

<https://wordwall.net/el/resource/12449062/%CF%81%CE%BF%CF%8D%CF%87%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%81%CF%8C%CF%82>,
<https://wordwall.net/el/resource/13219557/%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%81%CF%8C%CF%82>,
<https://wordwall.net/el/resource/67149161/%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%81%CF%8C%CF%82>

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Φροντίζω το Περιβάλλον».

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ Δ: ΖΩΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Χρόνος - Διδακτικές ώρες : 8 διδακτικές ώρες

Το συγκεκριμένο θεματικό πεδίο εστιάζει στη διάκριση άβιων και έμβιων όντων, στους διάφορους βιότοπους που υπάρχουν και στην προσαρμογή των φυτών και των ζώων σε αυτούς. Ταξινομεί τα φυτά και τα ζώα σε διάφορες κατηγορίες και περιγράφει ζώα και φυτά της Ελλάδας. Παράλληλα, ευαισθητοποιεί σε θέματα σωστής συμπεριφοράς προς τα ζώα.

Ζώα και φυτά (8 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα χωρίζεται σε υποενότητες και δίνεται ενδεικτικός χρόνος για κάθε υποενότητα.

1 διδακτική ώρα: Άβια και έμβια όντα - Λειτουργίες των ζώων και των φυτών.

1 διδακτική ώρα: Βιότοποι και ζώα - φυτά.

1 διδακτική ώρα: Η τροφή των ζώων - Τρόποι πρόσληψης της τροφής.

1 διδακτική ώρα: Πώς συμπεριφερόμαστε στα ζώα.

1 διδακτική ώρα: Τα μέρη ενός φυτού.

1 διδακτική ώρα: Δέντρα φυλλοβόλα και αειθαλή.

2 διδακτικές ώρες: Γνωρίζω τα φυτά της Ελλάδας.

Η ενότητα ξεκινάει με συζήτηση για τα άβια και έμβια όντα αλλά και για τις λειτουργίες των ζωντανών οργανισμών. Γίνεται αναφορά στο οικοσύστημα. Οι μαθητές/τριες καταγράφουν άβια και έμβια όντα και αναφέρουν τι χρειάζονται τα ζώα και τα φυτά για να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν. Στη συνέχεια, γίνεται λόγος για τους διάφορους βιότοπους που ζουν τα ζώα και τα φυτά. Μέσα από μια εικόνα αναγνωρίζουν τον βιότοπο καθώς και τα ζώα και τα φυτά που φαίνονται. Ακολουθεί συζήτηση για την τροφή των ζώων και τις κατηγορίες στις οποίες ανήκουν ανάλογα με την τροφή τους. Οι μαθητές/τριες μαθαίνουν για τους τρόπους πρόσληψης της τροφής αλλά και για το πώς πρέπει να συμπεριφέρονται στα ζώα. Συζητούν, επίσης, για τα δικαιώματα των ζώων και ευαισθητοποιούνται ως προς τις συνθήκες ζωής τους. Στη συνέχεια, γίνεται συζήτηση για τα μέρη ενός φυτού αλλά και για τα αειθαλή και φυλλοβόλα δέντρα. Οι μαθητές/τριες γνωρίζουν φυτά της Ελλάδας, παρατηρούν εικόνες τους και μαθαίνουν περισσότερες πληροφορίες για τα ενδημικά φυτά τα Ελλάδας. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Στο τέλος, δίνονται δύο στοιχεία στο σχετικό τμήμα του χάρτη και οι μαθητές/τριες προσπαθούν να μαντέψουν για ποια περιοχή πρόκειται.

Με μια ματιά- δραστηριότητες ανά ενότητα

- Συζήτηση τι είναι άβια και έμβια όντα και καταγραφή απόψεων των μαθητών/τριών.
- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρούμε και σχολιάζουμε εικόνες με έμβια όντα και άβια». Ομαδική εργασία.
- Αναφορά στο οικοσύστημα.
- Αναφέρονται οι βασικές λειτουργίες των ζωντανών οργανισμών.
- ΨΜΑ με τίτλο «Ζωγραφίζω ένα έμβιο ον και ένα άβιο αντικείμενο».
- Βόλτα στο προαύλιο του σχολείου και καταγραφή ζωντανών οργανισμών και άψυχων αντικειμένων (Λουλούδια, χώμα, μπασκέτες, παγκάκια, πουλιά, βρύσες κ.ά.).
- Συζήτηση για το τι χρειάζονται τα ζώα για να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν.
- Παρατήρηση εικόνων και εντοπισμός ανάγκης των ζώων (1^η εικόνα: οξυγόνο, 2^η εικόνα: νερό, 3^η εικόνα: τροφή, 4^η εικόνα: αγάπη).
- Συζήτηση για τα φυτά και τις ανάγκες που έχουν για να αναπτυχθούν.
- Οι μαθητές/τριες γράφουν στα πέταλα ενός λουλουδιού όσα χρειάζονται τα φυτά για να αναπτυχθούν (Χώμα, νερό, ήλιο, φροντίδα, αγάπη).
- Οι μαθητές/τριες φυτεύουν λουλούδια, παρατηρούν πώς αναπτύσσονται και συζητούν για τους παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη των φυτών.
- Παρατήρηση εικόνας φρέσκων λουλουδιών και λουλουδιών που έχουν μαραθεί. Εντοπισμός διαφορών και ερμηνεία για το τι έχει συμβεί (Δεν έχουν ποτιστεί, δεν τα βλέπει ο ήλιος).
- Συζήτηση για τους διάφορους βιότοπους που ζουν τα ζώα και αναπτύσσονται τα φυτά.
- Παρατήρηση εικόνων και εντοπισμός του κατάλληλου βιότοπου που ζουν τα ζώα των εικόνων (1^η εικόνα: Λίμνη ή ποτάμι, 2^η εικόνα: Λίμνη, 3^η εικόνα: Έρημος, 4^η εικόνα: Θάλασσα, 5^η εικόνα: Δάσος, 6^η εικόνα: Λιβάδι).
- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρούμε και σχολιάζουμε εικόνες με ζώα στο περιβάλλον τους». Ομαδική εργασία.
- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρούμε και σχολιάζουμε εικόνες με φυτά στο περιβάλλον τους». Ομαδική εργασία.
- Οι μαθητές/τριες παρατηρούν μια εικόνα με βιότοπο, τον αναγνωρίζουν, καθώς και τα ζώα και τα φυτά που εμφανίζονται (Λίμνη: Φαίνονται μια πάπια, ένας βάτραχος, μια λιβελούλα, ένα ερωδιός. Υπάρχουν βούρλα, νούφαρα και κάποια δέντρα).
- ΨΜΑ με τίτλο «Βρίσκουμε τις διαφορές».
- Συζήτηση για τις κατηγορίες των ζώων ανάλογα την τροφή τους (Σαρκοφάγα: λύκος, καρχαρίας, λιοντάρι, παμφάγα: αλεπού, αρκούδα, κότα, φυτοφάγα: κατσίκια, αγελάδα, πρόβατο).
- ΨΜΑ με τίτλο «Βρίσκω δύο κατηγορίες ζώων ανάλογα με την τροφή τους». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- ΨΜΑ με τίτλο «Συζητάμε για τα ζώα και το είδος της τροφής τους». Ομαδική εργασία.

- Συζήτηση για το πώς τρώνε τα ζώα, ποια όργανα χρησιμοποιούν και παρατήρηση εικόνων (1^η εικόνα: Γλώσσα, 2^η εικόνα: Νύχια, 3^η εικόνα: Δόντια, 4^η εικόνα: Δαγκάνες, 5^η εικόνα: Προβοσκίδα, 6^η εικόνα: Πλοκάμια).
- ΨΜΑ με τίτλο «Χρωματίζω και ονομάζω τα ζώα».
- Συζήτηση σε ομάδες για τις σωστές συμπεριφορές απέναντι στα ζώα και για την προστασία των φυτών.
- ΨΜΑ με τίτλο «Δημιουργούμε πανό για την προστασία μιας περιοχής στον τόπο που ζούμε».
- Συζήτηση για τις συνθήκες ζωής των ζώων σε διάφορους χώρους όπως σε ένα τσίρκο, σε έναν ζωολογικό κήπο ή σε μια κτηνοτροφική μονάδα.
- Οι μαθητές/τριες παρατηρούν εικόνες με ελέφαντες στο φυσικό τους περιβάλλον, σε έναν ζωολογικό κήπο και σε ένα τσίρκο. Καλούνται να απαντήσουν πώς αισθάνεται κάθε φορά το ζώο και καταλήγουν σε συμπεράσματα.
- Δίνονται διάφορες περιπτώσεις συμπεριφοράς ανθρώπων σε ζώα και οι μαθητές/τριες τις κρίνουν.
- Οι μαθητές/τριες παρατηρούν εικόνες και εντοπίζουν τα μέρη ενός λουλουδιού και ενός δέντρου.
- Εντοπίζουν τα μέρη ενός ηλιοτρόπιου και μιας λεμονιάς (Το ηλιοτρόπιο έχει ρίζες, βλαστό, φύλλα, πέταλα και καρπό. Η λεμονιά έχει ρίζες, κορμό, κλαδιά, φύλλα και καρπό. Καταγράφουν, μετέπειτα, τα κοινά χαρακτηριστικά των δύο: Ρίζες, φύλλα, καρπός).
- Συζήτηση για τα φυλλοβόλα και αειθαλή δέντρα. Οι μαθητές/τριες παρατηρούν εικόνες και τις κατατάσσουν στη σωστή κατηγορία (1^η εικόνα: Φ, 2^η εικόνα: Α, 3^η εικόνα: Φ, 4^η εικόνα: Φ, 5^η εικόνα: Α, 6^η εικόνα: Α).
- ΨΜΑ με τίτλο «Ζωγραφίζω το δέντρο της μηλιάς».
- Συζήτηση για τα φυτά που υπάρχουν στην Ελλάδα, την πλούσια χλωρίδα του τόπου μας.
- Οι μαθητές/τριες παρατηρούν εικόνες και γνωρίζουν φυτά της Ελλάδας και διάφορα μυρωδικά - βότανα.
- Οι μαθητές/τριες ενημερώνονται για τα ενδημικά φυτά της Ελλάδας και παρατηρούν εικόνες με αυτά.
- ΨΜΑ με τίτλο «Βρίσκω το ταίρι του». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Οι μαθητές/τριες παροτρύνονται να δημιουργήσουν έναν σχολικό κήπο. Δίνονται τα βήματα (STEM).
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών (Άβια: πέτρες, αέρας, χώμα. Έμβια: φυτά, δέντρα, αγριογούρουνα, χελώνα. Βιότοπος: δάσος, θα μπορούσαν να ζουν εκεί διάφορα πουλιά, λύκοι, αλεπούδες, αρκούδες, λαγοί, σκαντζόχοιροι, σκίουροι, νυφίτσες, ελάφια, φίδια κ.α. Τα αγριογούρουνα είναι παμφάγα ζώα, τρώνε κρέας, καρπούς, φρούτα, μανιτάρια κ.α. Η χελώνα είναι φυτοφάγο ζώο.).
- Οι μαθητές/τριες παρατηρούν έναν πίνακα ζωγραφικής και απαντούν σε ερωτήσεις.
- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρώ έργα τέχνης με φυτά». Ομαδική εργασία.

- Σύνοψη της ενότητας.
- ΨΜΑ με τίτλο «Το γλωσσάρι του θεματικού πεδίου Ζωή και Οικοσυστήματα».

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 38. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31223).

Περισσότερες πληροφορίες για τα ζώα και τα φυτά τα Ελλάδα θα βρείτε στους παρακάτω συνδέσμους:

<https://dasarxeio.com/2024/03/03/133886/>,
https://www.wwf.gr/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw17qvBhBrEiwA1rU9w_Hwj3IeCMEcKXEkFGjSdCb8q1KcO8idAV1FSmuMs-a9P1PQOe1i3hoCSpEQAvD_BwE,
<https://ornithologiki.gr/el/ornithologiki>, <https://www.eepf.gr/el/>, <http://www.env.edu.gr/Default.aspx>,
<http://peekpeattikis.gr/>, https://www.trikala-chamber.gr/trikalaimages/KRIGKASDynamotitesaxiopoiiisifytonKoziaka_F2740.pdf

Μπορείτε να βρείτε βίντεο με ζώα στους παρακάτω συνδέσμους:

https://www.youtube.com/watch?v=PkZciYt_iPU&t=127s,

<https://www.youtube.com/watch?v=YLo6T4ZMiWM>,

<https://www.youtube.com/watch?v=Y1OVkOVDUAc>,

<https://www.youtube.com/watch?v=pWFCU3F1Ndk>.

Μπορείτε να βρείτε δραστηριότητες με τα φυτά στους παρακάτω συνδέσμους:

<https://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/3544>

<http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-3491>.

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Φροντίζω το Περιβάλλον», καθώς και με το Πρόγραμμα Σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου» (Φ.Ε.Κ. 6048/ Τ. Β' /1.11.2024 «Πρόγραμμα Σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου»).
- Μπορείτε να επισκεφτείτε με την τάξη μια φάρμα με ζώα, έναν ζωολογικό κήπο, ένα ενυδρείο ή οτιδήποτε είναι κοντά σας και έχει ζώα.
- Μπορείτε να επισκεφτείτε διάφορες οργανώσεις προστασίας ζώων που υπάρχουν στην περιοχή σας ή να τους καλέσετε στην τάξη και να σας μιλήσουν για τις ανάγκες των ζώων, από τι κινδυνεύουν και πώς πρέπει να τους συμπεριφερόμαστε.
- Μπορείτε να μελετήσετε ένα **ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ (STEM) - Κατασκευή σχολικού κήπου**», στον Οδηγό Εκπ/κού (σελ.127 κ.ε.), διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: <https://www.iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli>

Τέλος α' τεύχους

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ Ε: ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Χρόνος - Διδακτικές ώρες : 9 διδακτικές ώρες

Το συγκεκριμένο θεματικό πεδίο εστιάζει σε θέματα κατανάλωσης αγαθών, στην έρευνα αγοράς και σε διαδικτυακές αγορές. Οι μαθητές/τριες προβαίνουν σε τεκμηριωμένες οικονομικές επιλογές και διαχωρίζουν τις επιθυμίες από τις ανάγκες τους. Προβληματίζονται πάνω στην εξοικονόμηση χρημάτων, την οικονομική σπατάλη και μαθαίνουν για την αποταμίευση.

1. Επιχειρηματικότητα. Αγορές σε μαγαζιά (στη γειτονιά ή διαδικτυακά) (3 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με τον διάλογο των ηρώων και με ερώτηση στους/στις μαθητές/τριες για τα καταστήματα που έχουν παρατηρήσει στη γειτονιά τους και τι αγοράζουν από αυτά. Γίνεται συζήτηση για τις λαϊκές αγορές και τα προϊόντα που πωλούνται σε αυτές. Οι μαθητές/τριες καλούνται να καταγράψουν σε σημειωματάριο προϊόντα και τιμές από μια επίσκεψή τους σε λαϊκή αγορά. Προβληματίζονται για τις ομοιότητες και τις διαφορές που υπάρχουν σε ένα σουπερμάρκετ, σε ένα μίνι μάρκετ, σε ένα μπακάλικο και ένα μανάβικο. Γίνεται συζήτηση για τις διαδικτυακές αγορές και αναφέρουν τι χρειάζεται να γνωρίζουν όσοι/ες επιθυμούν να πραγματοποιήσουν μια διαδικτυακή αγορά. Συγκρίνουν προϊόντα και τιμές μεταξύ μιας λαϊκής αγοράς και ενός διαδικτυακού σουπερμάρκετ και αναφέρουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της αγοράς προϊόντων από κάθε τύπο αγοράς. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας με συμπλήρωση κενών. Στο τέλος, δίνεται το πρώτο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη.

Με μια ματιά - δραστηριότητες ανά ενότητα

- Ερώτηση για τα καταστήματα που υπάρχουν στην περιοχή τους και πότε αγόρασαν οι μαθητές/τριες κάποιο προϊόν τελευταία φορά.
- ΨΜΑ με τίτλο «Αναγνωρίζουμε τους ήχους».
- Συζήτηση για τις λαϊκές αγορές και οι μαθητές/τριες καλούνται να επισκεφτούν μια λαϊκή αγορά και να σημειώσουν σε σημειωματάριο τιμές διάφορων προϊόντων, γιατί θα τους χρειαστεί σε επόμενη δραστηριότητα.
- ΨΜΑ με τίτλο «Ανακαλύπτουμε τη λαϊκή αγορά». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Συζήτηση για τα διαφορετικά καταστήματα από τα οποία αγοράζουν τρόφιμα και διάφορα πράγματα (Μπορούμε να αγοράσουμε τρόφιμα και άλλα χρήσιμα πράγματα από σουπερμάρκετ, μπακάλικο, μανάβικο, μίνι μάρκετ.).
- Σύγκριση ενός σουπερμάρκετ με ένα μίνι μάρκετ, ενός μπακαλικού με ένα μανάβικο, ομοιότητες και διαφορές.
- Παρατηρούν εικόνες και βρίσκουν τι είδους κατάσταση δείχνει (1^η εικόνα: σουπερμάρκετ, 2^η εικόνα: μπακάλικο, 3^η εικόνα: μανάβικο, 4^η εικόνα: λαϊκή αγορά, 5^η εικόνα: μανάβικο, 6^η εικόνα: λαϊκή αγορά, 7^η εικόνα: σουπερμάρκετ.).
- Οι μαθητές/τριες γράφουν από πού ψωνίζουν με την οικογένειά τους τρόφιμα και πράγματα απαραίτητα για το σπίτι.
- Συζήτηση για τις διαδικτυακές αγορές.

- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρώ ένα διαδικτυακό κατάστημα».
- Διαδικτυακή επίσκεψη σε σουπερμάρκετ και σύγκριση προϊόντων και τιμών με μία λαϊκή αγορά. Επιλογή συμφέρουσας αγοράς.
- ΨΜΑ με τίτλο «Επισκέπτομαι ένα διαδικτυακό σουπερμάρκετ».
- Καταγραφή προϊόντων και τιμών από ένα διαδικτυακό σουπερμάρκετ και από μια λαϊκή αγορά, σύγκριση τιμών.
- Συζήτηση για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα αγορών από ένα σουπερμάρκετ και από μία λαϊκή αγορά.
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών με τρίλιζα. Οι μαθητές/τριες διαλέγουν να κάνουν δραστηριότητες και να απαντήσουν σε ερωτήσεις που είναι γραμμένες σε τετράγωνα με τη μορφή τρίλιζας. Διαλέγουν τρία τετράγωνα κάθε φορά, ώστε να κάνουν τρίλιζα. Θα πρέπει όλοι οι μαθητές να επιλέξουν το κεντρικό τετραγωνάκι και μετά άλλα δύο, όποια επιθυμούν. Σε κάποια τετράγωνα γράφουν πάνω τις απαντήσεις.
- Σύνοψη της ενότητας με συμπλήρωση κενών (διαδικτυακά, σουπερμάρκετ, μίνι μάρκετ, μανάβικα).

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 1^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 34. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31221).

Περισσότερες πληροφορίες για θέματα που αφορούν τον καταναλωτή θα βρείτε

στους παρακάτω συνδέσμους: <https://www.inka.gr>

<https://synigoroskatanaloti.gr/el>

<https://kepka.org/enimerosi/dikaiomata-katanaloton>

<https://op.europa.eu/webpub/grow/factsheets/shopping-online/el/>

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Δημιουργώ και Καινοτομώ – Δημιουργική Σκέψη και Πρωτοβουλία».
- Θα μπορούσατε να επισκεφτείτε με τους/τις μαθητές/τριές σας ένα μανάβικο ή ένα μπακάλικο της γειτονιάς για να δουν τα προϊόντα που υπάρχουν και να συνομιλήσετε με τον/την ιδιοκτήτη/τρια.
- Μπορείτε να φτιάξετε μέσα στην τάξη το δικό σας μαγαζάκι με διάφορα προϊόντα και τιμές που θα επιλέξουν οι μαθητές/τριες, το οποίο θα αξιοποιηθεί και στις επόμενες ενότητες.

2. Συναλλαγές

(3 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με τον διάλογο των ηρώων και τα παιδιά καλούνται να σκεφτούν αν είναι αναγκαία όσα τα ίδια αγοράζουν. Γίνεται συζήτηση και διάκριση του τι είναι ανάγκη και τι επιθυμία, με βάση συγκεκριμένα παραδείγματα. Προβληματίζονται για τους τρόπους εξοικονόμησης χρημάτων και για συμφέρουσες επιλογές. Διαβάζουν περιπτώσεις αγορών και επιλέγουν τις πιο συμφέρουσες. Αναφέρονται οι κίνδυνοι από τις διαδικτυακές αγορές και γίνεται υπενθύμιση των χαρτονομισμάτων και των κερμάτων του ευρώ. Αναφέρονται οι χρεωστικές/πιστωτικές κάρτες, το πλαστικό

χρήμα, ως τρόπος αγοράς προϊόντων, καθώς και τα πλεονεκτήματα - μειονεκτήματά τους. Αναφέρονται οι παράγοντες που επηρεάζουν την αγορά και τα κέρδη των ανθρώπων και οι μαθητές/τριες αυτοσχεδιάζουν μέσα από το θεατρικό παιχνίδι. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Στο τέλος, δίνεται το δεύτερο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη.

Με μια ματιά - δραστηριότητες ανά ενότητα

- Οι μαθητές/τριες καλούνται να σκεφτούν περιπτώσεις που αγόρασαν κάτι που δεν χρειάζονταν.
- Μελέτες περίπτωσης όπου οι μαθητές/τριες κρίνουν αν πρόκειται για ανάγκη ή επιθυμία (1^η περίπτωση: Επιθυμία, 2^η περίπτωση: Ανάγκη, 3^η περίπτωση: Επιθυμία, 4^η περίπτωση: Ανάγκη).
- ΨΜΑ με τίτλο «Καταγράφουμε τις ανάγκες και τις επιθυμίες μας».
- Συζήτηση για το πώς μπορούν να κερδίσουν χρήματα από τις αγορές τους. Καταγράφουν τι πρέπει να προσέχουν (Αγοράζω στις εκπτώσεις, προσέχω τις προσφορές, βρίσκω εκπαιδευτικά καταστήματα.).
- Μελετώντας διάφορες περιπτώσεις, οι μαθητές/τριες επιλέγουν την πιο συμφέρουσα αγορά (1^η περίπτωση: Τα δύο σαμπουάν μαζί, 2^η περίπτωση: Τη μεγαλύτερη συσκευασία των 600 ml, 3^η περίπτωση: Δεν υπάρχει μία σωστή απάντηση, εξαρτάται από το αν θέλει κάποιος να αγοράσει και την κασετίνα).
- Συζήτηση των κινδύνων από τις διαδικτυακές αγορές.
- Αντιστοίχιση προϊόντων με τα σωστά χαρτονομίσματα και κέρματα του ευρώ (Στη συγκεκριμένη δραστηριότητα δεν υπάρχει μια μόνο σωστή αντιστοίχιση για τα προϊόντα. Ενδεικτικές απαντήσεις: Ψωμί: 1 ευρώ, τσάντα: 50 ευρώ ή 100 ευρώ. Παίρνω και ρέσα από τα 100 ευρώ. Αθλητικά παπούτσια: 50 ή 100 ευρώ. Υπάρχουν και πιο ακριβά παπούτσια. Μαρκαδόροι: 5 ευρώ. Για ένα τετράδιο τα 5 ευρώ είναι αρκετά. Πίτσα: 10 ή 20 ευρώ).
- Συζήτηση σε ομάδες για τις αγορές με κάρτες, πλεονεκτήματα-μειονεκτήματα.
- Οι μαθητές/τριες σχολιάζουν μια μελέτη περίπτωσης στην ομάδα τους.
- ΨΜΑ με τίτλο «Ζωγραφίζω τα κέρματα».
- Συζήτηση των παραγόντων που επηρεάζουν την αγορά και τα κέρδη της (Γενικευμένη κρίση στην οικονομία, πολιτική αστάθεια, απεργίες, ο καιρός, όταν υπάρχει δυσκολία στην πρόσβαση σε διάφορα μέρη και στην προμήθεια αγαθών όπως σε ορισμένα νησιά και σε απομακρυσμένες ορεινές περιοχές.).
- Θεατρικό παιχνίδι για τους παράγοντες που επηρεάζουν την αγορά και τα κέρδη των ανθρώπων.
- Δημιουργία κόμικ σε χαρτί.
- ΨΜΑ με τίτλο «Δημιουργούμε το δικό μας κόμικ». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών (1^η πρόταση: Λ, 2^η πρόταση: Σ, 3^η πρόταση: Λ, 4^η πρόταση: Σ, 5^η πρόταση: Λ, 6^η πρόταση: Λ).
- Σύνοψη της ενότητας.
- ΨΜΑ με τίτλο «Μαντέψτε τη λέξη». Ομαδική εργασία.

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 2^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 34. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31221).

Μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες για τα κέρματα και τα χαρτονομίσματα του ευρώ στους παρακάτω συνδέσμους: <https://www.ecb.europa.eu/euro/coins/html/index.el.html>, <https://www.bankofgreece.gr/euro/trapezogrammatia-kai-kermata-eyrw>.

Θα βρείτε διαδικτυακά παιχνίδια με τα κέρματα και τα χαρτονομίσματα του ευρώ στον παρακάτω σύνδεσμο: <https://wordwall.net/el-gr/community/%ce%b5%cf%85%cf%81%cf%8e>.

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Δημιουργώ και Καινοτομώ – Δημιουργική Σκέψη και Πρωτοβουλία», καθώς και με το Πρόγραμμα Σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου» (Φ.Ε.Κ. 6048/ Τ. Β' /1.11.2024 «Πρόγραμμα Σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου»).
- Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το μαγαζάκι που φτιάξατε στην τάξη και οι μαθητές/τριες να προβαίνουν σε αγορές χρησιμοποιώντας τα ψεύτικα χαρτονομίσματα και κέρματα.
- Μπορείτε να επισκεφτείτε ένα μαγαζί στην περιοχή σας που να κάνει και διαδικτυακές πωλήσεις ή να τους καλέσετε στο σχολείο και να σας εξηγήσουν πώς γίνονται και τι πρέπει να προσέχει ο καταναλωτής.

3. Έσοδα – Έξοδα (3 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με τον διάλογο των ηρώων και με ερώτηση στους/στις μαθητές/τριες για το αν είναι θέμα μόνο των ενηλίκων η εξοικονόμηση χρημάτων και πώς μπορούν τα παιδιά να βοηθήσουν. Γίνεται συζήτηση για το τι είναι έσοδα και έξοδα και οι μαθητές/τριες προβληματίζονται για τη σπατάλη χρημάτων σε ένα σπίτι. Παρατηρούν εικόνες και σημειώνουν πού γίνεται οικονομική σπατάλη. Στη συνέχεια, σκέφτονται τρόπους μείωσης της οικονομικής σπατάλης. Δίνονται παροιμίες για την αποταμίευση και γίνεται συζήτηση. Ακούνε ένα παραμύθι με θέμα την αποταμίευση και την προνοητικότητα. Καταγράφουν γιατί είναι σημαντική και αν ποτέ χρειάστηκε η οικογένειά τους ή οι ίδιοι/ες να αποταμιεύσουν και για ποιο λόγο. Σκέφτονται τρόπους αποταμίευσης για να αγοράσουν ένα ποδήλατο και λύνουν ένα πρόβλημα με το ίδιο θέμα. Κατασκευάζουν από πηλό κουμπάρδες και δημιουργούν όλοι μαζί μια αφίσα για την αποταμίευση. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Στο τέλος, δίνεται το τρίτο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη και οι μαθητές/τριες προσπαθούν να μαντέψουν για ποια περιοχή πρόκειται.

Με μια ματιά - δραστηριότητες ανά ενότητα

- Συζήτηση για το τι είναι έσοδα και έξοδα.
- Συζήτηση για τη σπατάλη χρημάτων σε ένα σπίτι.
- Παρατήρηση εικόνων και σημείωση αυτών που δείχνουν οικονομική σπατάλη (1η εικόνα: Πολλές αγορές, 2^η εικόνα: Κλιματιστικό, 3^η εικόνα: Γεμάτη μπανιέρα, 4^η εικόνα: Πέταμα φαγητού στα σκουπίδια).
- ΨΜΑ με τίτλο «Εξασκώ τη μνήμη μου».
- Πίνακας με συμπεριφορές ανθρώπων όπου οι μαθητές/τριες κρίνουν ποιες είναι σωστές για εξοικονόμηση χρημάτων και ποιες όχι (Σωστές: 1^η, 6^η, 8^η πρόταση).
- Συμπλήρωση κενών με τις σωστές λέξεις (σπατάλη, εξοικονόμηση χρημάτων, προστατεύουμε, περιβάλλον).
- Συζήτηση στην ομάδα για την αποταμίευση.
- ΨΜΑ με τίτλο «Λύνω το σταυρόλεξο της οικονομίας». Ομαδική εργασία.
- ΨΜΑ με τίτλο «Ακούμε το παραμύθι».
- Οι μαθητές/τριες ζωγραφίζουν μια σκηνή από το παραμύθι.
- Καταγραφή των λόγων για τους οποίους η αποταμίευση είναι σημαντική (Μαζεύουμε χρήματα για να κάνουμε πράγματα που θέλουμε ή για μια ώρα ανάγκης. Μας κάνει να νιώθουμε πιο ασφαλείς και μειώνεται το άγχος μας. Προσφέρει ποιότητα ζωής.).
- Οι μαθητές/τριες καταγράφουν αν έχουν αποταμιεύσει κάποια στιγμή και για ποιο λόγο.
- Οι μαθητές/τριες συζητούν σε ομάδες τρόπους αποταμίευσης για να αγοράσουν ένα ποδήλατο μέχρι το καλοκαίρι.
- Πρόβλημα με θέμα την αποταμίευση όπου οι μαθητές/τριες βρίσκουν τη λύση (Οι γονείς τους πρέπει να δώσουν άλλα 100 ευρώ για να αγοραστεί το ποδήλατο.).
- Κατασκευή κουμπάρδων από πηλό.
- Δημιουργία αφίσας για την αποταμίευση και τη σημασία της.
- Παιχνίδι – λαβύρινθος, όπου ένα κέρμα ψάχνει τον δρόμο για να μπει στον κουμπάρα.
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών (1^η πρόταση: Λ, 2^η πρόταση: Σ, 3^η πρόταση: Σ, 4^η πρόταση: Λ, 5^η πρόταση: Λ).
- Οι μαθητές/τριες κυκλώνουν λέξεις που σχετίζονται με την αποταμίευση.
- Σύνοψη της ενότητας.
- ΨΜΑ με τίτλο «Το γλωσσάρι του θεματικού πεδίου Επιχειρηματικότητα».

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 3^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 35.

<https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31222)

Περισσότερες πληροφορίες για την αποταμίευση στον σύνδεσμο που ακολουθεί:

<https://www.gfli.gr/o-kuklos-tou-xrhmatos/apotamieuw/>.

Μπορείτε να δείτε ένα βίντεο για την αποταμίευση στον σύνδεσμο που ακολουθεί:

<https://www.youtube.com/watch?v=i7cfjGt02Lo>.

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Δημιουργώ και Καινοτομώ – Δημιουργική Σκέψη και Πρωτοβουλία».
- Μπορείτε να διαβάσετε στην τάξη παραμύθια με θέμα την αποταμίευση όπως το «Θα μου το αγοράσεις;», *Μια ιστορία για την αποταμίευση*, Elisenda Roca, εκδ. Χάρτινη Πόλη.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΣΤ: ΤΑ ΥΛΙΚΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ

Χρόνος- Διδακτικές ώρες : 8 διδακτικές ώρες

Το συγκεκριμένο θεματικό πεδίο εστιάζει στα διάφορα υλικά που υπάρχουν γύρω μας και στις ιδιότητες που αυτά παρουσιάζουν. Οι μαθητές/τριες παρατηρούν τις αλλαγές που συμβαίνουν στα υλικά μέσα από διάφορες διαδικασίες, όπως η θέρμανση ή η ψύξη, καθώς και τον τρόπο που είναι φτιαγμένα αντικείμενα καθημερινής χρήσης για τη διευκόλυνση και την ασφάλεια του ανθρώπου. Επίσης, το θεματικό πεδίο εστιάζει στις οδηγίες χρήσης αντικειμένων για την αποφυγή ατυχημάτων και στην ανακύκλωση των υλικών.

1. Τα υλικά και οι χρήσεις τους.

(3 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με τον διάλογο των ηρώων και μία εικόνα την οποία παρατηρούν οι μαθητές/τριες και βρίσκουν τα υλικά από τα οποία είναι φτιαγμένα τα παιχνίδια. Στη συνέχεια, γίνεται διαχωρισμός των φυσικών και των τεχνητών υλικών μέσα από εικόνες. Επίσης, παρατηρώντας εικόνες διαπιστώνουν τις διαφορετικές ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά των υλικών. Οι μαθητές/τριες προβληματίζονται σχετικά με τον τρόπο που είναι φτιαγμένα κάποια αντικείμενα και για τα διαφορετικά υλικά από τα οποία απαρτίζονται. Βρίσκουν ομοιότητες και διαφορές ίδιων αντικειμένων, που είναι φτιαγμένα από διαφορετικά υλικά και αναγνωρίζουν τη σημασία των οδηγιών χρήσης. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Στο τέλος, δίνεται το πρώτο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη.

Με μια ματιά- δραστηριότητες ανά ενότητα

- Διαχωρισμός φυσικών και τεχνητών υλικών μέσα από παρατήρηση εικόνων (1^η εικόνα: Φυσικό, 2^η εικόνα: Τεχνητό, 3^η εικόνα: Φυσικό, 4^η εικόνα: Τεχνητό).
- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρούμε και συζητάμε για φυσικά και τεχνητά υλικά». Ομαδική εργασία.
- Συζήτηση στην ομάδα για τα διαφορετικά χαρακτηριστικά και τις διαφορετικές ιδιότητες που έχουν τα υλικά μέσα από παρατήρηση εικόνων (1^η εικόνα: Απορροφητικό, μαλακό, 2^η εικόνα: Ανθεκτικό, σκληρό, 3^η εικόνα: μαλακό, απορροφητικό, 4^η εικόνα: εύθραυστο, 5^η εικόνα: σκληρό, ανθεκτικό, 6^η εικόνα: απαλό, 7^η εικόνα: τραχύ, 8^η εικόνα: ελαστικό).
- ΨΜΑ με τίτλο «Αναγνωρίζω τις ιδιότητες των υλικών». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Παιχνίδι όπου οι μαθητές/τριες παριστάνουν ότι είναι κάποια υλικά και παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά τους (σκληρό, ανθεκτικό, μαλακό, απορροφητικό, ελαστικό, λείο, εύθραυστο).

- Εντοπισμός των διαφορών των υλικών μέσα από εικόνες (Μαντιλάκι απορροφητικό, μαλακό, μαντιλάκι υγρό με άρωμα, μολύβι σκληρό, ξύνεται και μειώνεται, σβήνει αυτό που γράφεται, στυλό σκληρό, δεν ξύνεται και δεν σβήνει).
- Συζήτηση για τα διαφορετικά υλικά που υπάρχουν σε ένα αντικείμενο (Σκελετός ποδηλάτου από μέταλλο, σέλα, ρόδα από πλαστικό, ψαλίδι από μέταλλο, οι λαβές από πλαστικό, το ίδιο και η κατσαρόλα. Διαφορετικά υλικά για την προστασία-ασφάλεια του ανθρώπου).
- Ομοιότητες και διαφορές ίδιων αντικειμένων φτιαγμένα από διαφορετικά υλικά (Πλαστικό και μεταλλικό πιρούνι, ξύλινο και μεταλλικό παγκάκι. Τα πλαστικά είναι εύθραυστα, σπάνε, δεν αντέχουν σε υψηλές θερμοκρασίες, είναι μιας χρήσης. Τα μεταλλικά έχουν αντοχή, δεν σπάνε, ίσως λυγίζουν, αντέχουν σε υψηλές θερμοκρασίες και έχουν μεγάλη διάρκεια ζωής. Το μέταλλο απορροφά τη θερμότητα και ένα μεταλλικό παγκάκι θα είναι ζεστό από τον ήλιο και δεν θα μπορούμε να καθίσουμε άνετα, ενώ το ξύλινο δεν απορροφά τη θερμότητα με τον ίδιο τρόπο. Θα είναι πιο δροσερό το ξύλινο παγκάκι.).
- Συζήτηση σε ομάδες για τη σημασία των οδηγιών χρήσης στα αντικείμενα.
- ΨΜΑ με τίτλο «Τρεις λέξεις για τα υλικά». Ομαδική εργασία.
- Παρατήρηση εικόνας με σύμβολα και οδηγίες χρήσης. Αντιστοίχιση συμβόλων με τη σωστή ερμηνεία.
- Καταγραφή αντικειμένων, ύστερα από συζήτηση σε ομάδες, με τα οποία θα πρέπει οι μαθητές/τριες να είναι προσεκτικοί/ές στο σχολείο ή στο σπίτι (π.χ. Αιχμηρά αντικείμενα, ψαλίδια, κόλλες υγρές, καλώδια από υπολογιστές, κιμωλίες, μπαταρίες, πρίζες, μαχαίρια απορρυπαντικά).
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου.
- ΨΜΑ με τίτλο «Βρίσκω λέξεις που σχετίζονται με τα υλικά». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Σύνοψη της ενότητας.

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 1^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 40. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31224).

Περισσότερες πληροφορίες για τις ιδιότητες των υλικών σωμάτων μπορείτε να βρείτε εδώ: <https://chem.noesis.edu.gr/node/531>,

<https://aesop.iep.edu.gr/node/14852/2070>

Μπορείτε να δείτε μια δραστηριότητα για τις ιδιότητες των υλικών εδώ: <https://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/6399>.

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Δημιουργώ και Καινοτομώ – Δημιουργική Σκέψη και Πρωτοβουλία».
- Μπορείτε να επισκεφτείτε με τους μαθητές/τριές σας το εργαστήριο φυσικής στο σχολείο σας για να δουν διάφορα υλικά και τις ιδιότητές τους, κάνοντας πειράματα.
- Μπορείτε να επισκεφτείτε, αν υπάρχει στην περιοχή σας, κάποιον φορέα, οργανισμό ή κέντρο που να πραγματοποιεί εργαστήρια για μαθητές/τριες με θέμα τη Φυσική π.χ. ένα Εργαστηριακό Κέντρο Φυσικών Επιστημών (Ε.Κ.Φ.Ε) .

2. Αλλαγές στα υλικά γύρω μας (3 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με τον διάλογο των ηρώων και τον προβληματισμό για τη φυσική κατάσταση των υλικών σωμάτων. Οι μαθητές/τριες καλούνται να σκεφτούν αν αλλάζει η φυσική κατάσταση των υλικών σωμάτων και δίνεται το παράδειγμα της σοκολάτας. Οι μαθητές/τριες μέσα από εικόνες παρατηρούν πώς αλλάζει η μορφή της σοκολάτας από στερεή σε υγρή και καλούνται να πειραματιστούν στο σπίτι με ένα κομμάτι βούτυρο. Στη συνέχεια, μέσα από εικόνες παρατηρούν πώς αλλάζει η φυσική κατάσταση του νερού και πώς από υγρό γίνεται στερεό (παγάκι). Προβληματίζονται αν μπορούν όλα τα υλικά να αλλάξουν μορφή και να επανέλθουν στην αρχική τους κατάσταση. Παρατηρούν εικόνες για να καταλήξουν σε συμπέρασμα. Επίσης, γίνεται συζήτηση για τη σημασία της ανακύκλωσης και τα υλικά που μπορούν να ανακυκλώνουν. Οι μαθητές/τριες κάνουν κατασκευές με ανακυκλώσιμα υλικά. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Στο τέλος, δίνεται το δεύτερο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη.

Με μια ματιά - δραστηριότητες ανά ενότητα

- Παρατήρηση εικόνων με μια σοκολάτα, πώς αλλάζει μορφή μετά τη θέρμανση.
- Οι μαθητές/τριες πραγματοποιούν πείραμα στο σπίτι με ένα κομμάτι βούτυρο για να δουν πώς αλλάζει η φυσική του κατάσταση **(Από στερεό γίνεται υγρό)**.
- Ερώτηση για το τι θα συμβεί σε ένα αυγό, αν το βράσουν.
- Συζήτηση για τις τρεις φυσικές καταστάσεις των υλικών.
- **ΨΜΑ με τίτλο «Στερεά, υγρά ή αέρια;»**. Ομαδική εργασία.
- Συζήτηση με τον/τη διπλανό/ή για το τι συμβαίνει σε ένα υγρό υλικό σώμα, όπως το νερό, αν το παγώσουμε. Παρατηρούν οι μαθητές/τριες τις εικόνες του βιβλίου και καταλήγουν σε συμπέρασμα **(Το νερό από υγρό γίνεται στερεό, πάγος.)**.
- Οι μαθητές/τριες αναφέρουν υλικά που μπορούν από υγρά να γίνουν στερεά και το αντίστροφο **(Νερό, σοκολάτα, βούτυρο)**.
- Προβληματισμός για το αν όλα τα υλικά σώματα μπορούν να επανέλθουν στην αρχική τους κατάσταση μετά από θέρμανση ή ψύξη τους. Παρατήρηση εικόνων με ξύλα που καίγονται.
- **ΨΜΑ με τίτλο «Επιλέγουμε τα σωστά»**. Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Συζήτηση για την ανακύκλωση και τη σημασία της.
- Οι μαθητές/τριες συμπληρώνουν πίνακα με τον ορισμό της ανακύκλωσης, τα οφέλη της και τι πετάνε ή όχι στην ανακύκλωση.
- Οι μαθητές/τριες σημειώνουν σε πίνακα τα υλικά που ανακυκλώνονται ή όχι **(Ανακυκλώνονται: Αναψυκτικά, πλαστικό μπουκάλι, συσκευασίες δημητριακών, γυάλινη συσκευασία νερού, σαμπουάν, πλαστική συσκευασία γιαουρτιού)**.
- **ΨΜΑ με τίτλο «Τοποθετούμε τα κατάλληλα αντικείμενα στον μπλε κάδο»**. Ομαδική δραστηριότητα.
- Συζήτηση για τα στάδια ανακύκλωσης του χαρτιού.

- ΨΜΑ με τίτλο «Γνωρίζω τα στάδια ανακύκλωσης του γυαλιού».
- Οι μαθητές/τριες σημειώνουν τις σωστές απαντήσεις σε δύο ερωτήσεις για την ανακύκλωση (1^η ερώτηση: Α, 2^η ερώτηση: Α).
- ΨΜΑ με τίτλο «Αναγνωρίζω το είδος του υλικού».
- Οι μαθητές κάνουν κατασκευές από ανακυκλώσιμα υλικά και φτιάχνουν γλάστρες (STEM), αφού επιλέξουν τα σωστά ανακυκλώσιμα υλικά.
- Αξιολόγηση των μαθητών (1^η πρόταση: Λ, 2^η πρόταση: Σ, 3^η πρόταση: Σ).
- ΨΜΑ με τίτλο «Βρίσκουμε τις κρυμμένες λέξεις». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Οι μαθητές/τριες απαντούν σε ερωτήσεις ανοιχτού τύπου.
- Σύνοψη της ενότητας.

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 2^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 41. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31224).

Περισσότερες πληροφορίες για τις αλλαγές στη φυσική κατάσταση των υλικών σωμάτων μπορείτε να βρείτε εδώ: <https://chem.noesis.edu.gr/node/346>, https://physiclessons.blogspot.com/2012/02/blog-post_4085.html.

Μπορείτε να βρείτε βίντεο με τις αλλαγές στη φυσική κατάσταση των υλικών εδώ: <https://www.youtube.com/watch?v=hf3E18szKic>, <https://www.youtube.com/watch?v=E0Wkg2XiY88>, <https://myschlab.com/2021/10/08/oi-katastaseis-ton-ulikon-somaton/>

Περισσότερες πληροφορίες και δραστηριότητες για την ανακύκλωση θα βρείτε εδώ:

<https://www.youtube.com/watch?v=jUXWk3JLCU>,
<https://www.youtube.com/watch?v=44igEptXcQc>,
<https://www.youtube.com/watch?v=79hKtPs4weU>,
<https://www.youtube.com/watch?v=TNX9ybKZGsg>
<https://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/3601>
<https://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/11014>

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Φροντίζω το Περιβάλλον», καθώς και με το Πρόγραμμα Σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου» (Φ.Ε.Κ. 6048/ Τ. Β' /1.11.2024 «Πρόγραμμα Σπουδών «Δράσεις Ενεργού Πολίτη» του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου»).
- Μπορείτε να ακούσετε ένα τραγούδι για την ανακύκλωση από τη χορωδία «Σπύρου Λάμπρου» <https://www.youtube.com/watch?v=aMVpHaUx7c> και να διαβάσετε στην τάξη λογοτεχνικά βιβλία με θέμα το περιβάλλον και την ανακύκλωση.
- Μπορείτε να οργανώσετε μία δράση για να καθαρίσετε τα σκουπίδια από μία παραλία ή ένα άλλο μέρος στην περιοχή που ζείτε.

3. Οι αισθήσεις της γεύσης, της αφής και της όσφρησης (2 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με τον διάλογο των ηρώων και με ερώτηση στους/στις μαθητές/τριες αν γνωρίζουν ποιες είναι οι αισθήσεις του ανθρώπου. Δίνονται εικόνες με τα πέντε όργανα των αισθήσεων και οι μαθητές/τριες καλούνται να τα γράψουν.

Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στο όργανο που χρησιμοποιείται για την αίσθηση της γεύσης και οι μαθητές/τριες παρατηρούν εικόνες με διάφορα υλικά και γράφουν τι γεύση μπορεί να έχουν. Παίζουν ένα παιχνίδι όπου προσπαθούν να βρουν με κλειστά μάτια ποιον/ποια συμμαθητή/τρια τους έχουν πιάσει. Μετέπειτα, γίνεται αναφορά στην αίσθηση της όσφρησης και στο όργανο που χρησιμοποιείται για να γίνει αντιληπτό αν κάτι μυρίζει άσχημα ή ευχάριστα. Οι μαθητές/τριες μέσα από εικόνες ξεχωρίζουν ευχάριστες και δυσάρεστες οσμές και αντιστοιχίζουν αντικείμενα με τα σωστά αισθητήρια όργανα. Τους δίνεται εικόνα όπου καλούνται να γράψουν τι μπορούν να γευτούν, να μυρίσουν και να αγγίξουν κοιτάζοντάς την. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας με συμπλήρωση κενών. Στο τέλος, δίνεται το τρίτο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη και οι μαθητές/τριες προσπαθούν να μαντέψουν για ποια περιοχή πρόκειται.

Με μια ματιά - δραστηριότητες ανά ενότητα

- Οι μαθητές/τριες μέσα από εικόνες βρίσκουν και γράφουν τα αισθητήρια όργανα του ανθρώπου (μάτια, αυτιά, στόμα, χέρια, μύτη).
- Συζήτηση για το όργανο που χρησιμοποιούν για να καταλάβουν τη γεύση που έχει μια τροφή.
- Οι μαθητές/τριες παρατηρούν εικόνες από διάφορα υλικά και τροφές και γράφουν τι γεύση έχουν (1^η εικόνα: γλυκιά, 2^η εικόνα: ξινή, 3^η εικόνα: πικρή, 4^η εικόνα: πικάντικη-καυτερή, 5^η εικόνα: αλμυρή).
- ΨΜΑ με τίτλο «Επιλέγουμε την κατάλληλη λέξη».
- Ο/Η εκπαιδευτικός φέρνει στο σχολείο υλικά, όπως μέλι, αλάτι, λεμόνι, καραμέλα, ξίδι κ.ά., και με κλειστά μάτια, οι μαθητές/τριες αναγνωρίζουν το υλικό από τη γεύση του.
- Οι μαθητές/τριες παίζουν ένα παιχνίδι με κλειστά μάτια. Προσπαθούν να βρουν ποιον/ποια συμμαθητή/τρια έχουν πιάσει.
- Ο/η εκπαιδευτικός έχει βάλει σε ένα σακουλάκι κάποια αντικείμενα, όπως ξύστρα, μαρκαδόρο, σφουγγάρι· ένας/μία μαθητής/τρια κλείνει τα μάτια και με την αφή προσπαθεί να καταλάβει τι είναι αυτό που έπιασε.
- ΨΜΑ με τίτλο «Βρίσκω και επιλέγω το σωστό». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Συζήτηση για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν άνθρωποι με προβλήματα όρασης και ποιες άλλες αισθήσεις μπορεί να χρησιμοποιούν.
- Συζήτηση για το όργανο που χρησιμοποιούν για να καταλάβουν αν κάτι μυρίζει ευχάριστα ή δυσάρεστα (Αίσθηση: όσφρηση, όργανο: μύτη).
- Οι μαθητές/τριες παρατηρούν εικόνες και σημειώνουν αυτές με τις ευχάριστες μυρωδιές (Ευχάριστη: 2^η, 3^η, 5^η εικόνα).
- Οι μαθητές/τριες αντιστοιχίζουν εικόνες με το σωστό αισθητήριο όργανο (Μύτη: Τριαντάφυλλο και σκουπίδια. Στόμα: Παγωτό και μήλο. Χέρι: Πετσέτα και μπαλόνια).
- Οι μαθητές/τριες παρατηρούν μια εικόνα και γράφουν τι θα μπορούσαν να μυρίσουν, να γευτούν και να αγγίξουν κοιτάζοντάς την (Μυρίζω: Το χρώμα, τα διάφορα λουλούδια, την αλμύρα της θάλασσας, το αεράκι που έρχεται).

Γεύομαι: Όλα τα λαχανικά που έχει ο κήπος. Αγγίζω: Το νερό, το χώμα, τα λαχανικά, τα φρούτα, τα λουλούδια, τα ξύλα του φράχτη, το ποτιστήρι, τις πέτρες και ό,τι υπάρχει σε ένα κήπο.)

- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών (1^η πρόταση: Λ, 2^η πρόταση: Σ, 3^η πρόταση: Λ, 4^η πρόταση: Σ).
- Σύνοψη της ενότητας με συμπλήρωση κενών (μύτη, γλώσσα, αυτιά, χέρια, μάτια).
- ΨΜΑ με τίτλο «Το γλωσσάρι του θεματικού πεδίου Τα υλικά στη ζωή μας».

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 3^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 42. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31225).

Μπορείτε να δείτε ένα βίντεο για τις πέντε αισθήσεις εδώ: <https://www.youtube.com/watch?v=D9yilsq-zAM>.

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Ζω καλύτερα – Ευ Ζην».
- Μπορείτε να αξιοποιήσετε στην τάξη βιβλία γνώσεων για παιδιά π.χ. **Οι 5 αισθήσεις, LAROUSSE – ΜΙΚΡΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ** ή βιβλία δημιουργικής απασχόλησης π.χ. **των Γ. Σγουρού & Α. Γιαρνέλλ, Οι 5 αισθήσεις, εκδ. Κέδρος**.
- Η συγκεκριμένη ενότητα ενδείκνυται για παιχνίδια με τους/τις μαθητές/τριες, τόσο στην τάξη όσο και στο προαύλιο του σχολείου, χρησιμοποιώντας τις τρεις αισθήσεις, της γεύσης, της όσφρησης και της αφής.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ Ζ: ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΦΩΣ

Χρόνος - Διδακτικές ώρες : 6 διδακτικές ώρες

Το συγκεκριμένο θεματικό πεδίο εστιάζει στην αναγνώριση ήχων από την καθημερινή ζωή και στην παραγωγή ήχων με αντικείμενα και υλικά που χρησιμοποιούνται καθημερινά. Οι μαθητές/τριες εντοπίζουν τρόπους με τους οποίους παράγονται οι ήχοι και, στη συνέχεια, διακρίνουν φυσικές και τεχνητές πηγές φωτός. Αναγνωρίζουν τον ρόλο της ακοής και της όρασης στη ζωή του ανθρώπου και επίσης, επισημαίνεται η σημασία των πέντε αισθήσεων στη ζωή του.

1. Οι ήχοι στην καθημερινή μας ζωή.

**Πώς παράγουν τα υλικά και τα αντικείμενα ήχους;
(2 διδακτικές ώρες)**

Η ενότητα ξεκινάει με τον διάλογο των ηρώων και την ερώτηση πόσους διαφορετικούς ήχους ακούνε μέσα στη μέρα και από πού προέρχονται. Οι μαθητές/τριες παρατηρούν εικόνες και εντοπίζουν αν τα αντικείμενα και οι ζωντανοί οργανισμοί που φαίνονται παράγουν ήχους. Καλούνται, επίσης, να κλείσουν τα μάτια τους και να σημειώσουν τους ήχους που φτάνουν στα αυτιά τους. Μέσα από εικόνες χώρων ενός σπιτιού τους ζητείται να βρουν τα σώματα που παράγουν ήχους αλλά και να τους μιμηθούν. Διαχωρίζουν τους ήχους σε ενοχλητικούς και ευχάριστους και ανακαλύπτουν πώς

παράγεται ο ήχος. Παρατηρούν εικόνες και βρίσκουν πώς παράγεται κάθε φορά ο ήχος και κατασκευάζουν απλά μουσικά όργανα. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Στο τέλος, δίνεται το πρώτο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη.

Με μια ματιά - δραστηριότητες ανά ενότητα

- Παρατήρηση εικόνων και εντοπισμός αντικειμένων και οργανισμών που παράγουν ήχους (Όλα αυτά που φαίνονται στις εικόνες παράγουν διαφορετικούς ήχους).
- Οι μαθητές/τριες καταγράφουν ήχους που φτάνουν στα αυτιά τους.
- Οι μαθητές/τριες παρατηρούν δύο εικόνες από χώρους σπιτιού και σημειώνουν τα σώματα που παράγουν ήχους (Κλιματιστικό, ρολόι, τηλεόραση, μπάλα, παιχνίδια, βρύση, απορροφητήρας, φούρνος, ντουλάπια, συρτάρια, κατσαρολικά).
- ΨΜΑ με τίτλο «Ακούμε και αντιστοιχίζουμε». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Οι μαθητές/τριες μιμούνται τους ήχους που παράγουν τα σώματα των εικόνων.
- Συζήτηση για τους ευχάριστους και τους ενοχλητικούς ήχους.
- Παρατήρηση εικόνων και διαχωρισμός ήχων σε ευχάριστους και ενοχλητικούς (Ευχάριστοι: 3^η, 4^η, 7^η, 8^η εικόνα. Ενοχλητικοί: 1^η, 2^η, 5^η, 6^η εικόνα).
- Συζήτηση για το πώς παράγεται ο ήχος και παρατήρηση εικόνων (1^η εικόνα: Πάλλεται η μεμβράνη του τύμπανου, 2^η εικόνα: Ταλαντώνονται οι χορδές).
- Παρατήρηση εικόνων και εντοπισμός πώς παράγεται ο ήχος (Με χτύπημα χεριών: 1^η, 3^η εικόνα, με φύσημα: 4^η, 5^η εικόνα, με ταλάντωση (δόνηση) χορδών: 2^η εικόνα).
- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρούμε τις εικόνες και συζητάμε για τον τρόπο παραγωγής του ήχου». Ομαδική εργασία.
- Πείραμα για την ταλάντωση ενός σώματος και την παραγωγή ήχου.
- Κατασκευή μουσικών οργάνων.
- ΨΜΑ με τίτλο «Φτιάχνω το παζλ του πιάνου».
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών (1^η πρόταση: Σ, 2^η πρόταση: Σ, 3^η πρόταση: Λ, 4^η πρόταση: Λ, 5^η πρόταση: Σ).
- Οι μαθητές/τριες συζητούν σε ομάδες και αναφέρουν ήχους που είναι ξεχωριστοί για τους/τις ίδιους/ες.
- Σύνοψη της ενότητας.

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 1^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 42. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31225).

Περισσότερες πληροφορίες για τον ήχο θα βρείτε στους παρακάτω συνδέσμους: <https://openschoolingnavigator.eu/el/learning-scenario/sounds-around-us/>,

<https://fysed.schools.ac.cy/index.php/el/yliko/ypos-st-dim>, <https://dipeira.gov.gr/site/hxos/>.

Μπορείτε να δείτε βίντεο με θέμα τον ήχο στους παρακάτω συνδέσμους: <https://www.youtube.com/watch?v=tB1X74JtqeY>, <https://www.youtube.com/watch?v=B-7ZUtYbWiY>.

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Δημιουργώ και Καινοτομώ – Δημιουργική Σκέψη και Πρωτοβουλία».
- Σε συνεργασία με τη/τον εκπαιδευτικό για τη Μουσική στο σχολείο σας, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε διάφορα μουσικά όργανα και οι μαθητές/τριες να εντοπίζουν διαφορές στους ήχους που ακούγονται αλλά και στον τρόπο που παράγεται ο ήχος.
- Μπορείτε να οργανώσετε με τη βοήθεια του/της καθηγητή/τριας Μουσικής του σχολείου σας μια σχολική χορωδία, στην οποία θα συμμετέχουν και παιδιά που γνωρίζουν κάποιο μουσικό όργανο.

2. Ήχος και ακοή. Η ανθρώπινη φωνή (1 διδακτική ώρα)

Η ενότητα ξεκινάει με τον διάλογο των ηρώων και τη δυσκολία της Ρέας να ακούσει αυτά που λέει ο Εμπεδοκλής. Τίθεται το ερώτημα γιατί δεν μπορεί να ακούσει καλά, τι συμβαίνει; Ακολουθεί συζήτηση για το όργανο με το οποίο ακούει κάποιος, το αυτί. Οι μαθητές/τριες κάνουν ένα πείραμα για να διαπιστώσουν πόσο σημαντική είναι η ακοή και προβληματίζονται για το πώς θα ήταν η ζωή τους αν δεν μπορούσαν να ακούσουν. Επίσης, αναφέρονται τα όργανα που βοηθούν στην παραγωγή της φωνής και της ομιλίας. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Στο τέλος, δίνεται το δεύτερο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη.

Με μια ματιά - δραστηριότητες ανά ενότητα

- Οι μαθητές/τριες γράφουν με ποιο όργανο ακούνε τους ήχους γύρω τους (Αυτί).
- Οι μαθητές/τριες προβληματίζονται γιατί έχουν δύο αυτιά (Για να αντλαμβάνονται καλύτερα τους ήχους. Για να μπορούν να καταλάβουν από ποιο σημείο προέρχονται οι ήχοι.).
- Πείραμα στο οποίο οι μαθητές διαπιστώνουν τη σημασία του οργάνου του αυτιού.
- Συζήτηση για το πώς θα ήταν η ζωή τους αν δεν μπορούσαν να ακούσουν τους ήχους και προβληματισμός για τους ανθρώπους που αντιμετωπίζουν προβλήματα με την ακοή τους.
- Συζήτηση για τα όργανα που βοηθούν στην παραγωγή της φωνής. Οι μαθητές/τριες τα καταγράφουν (Φωνητικές χορδές, φάρυγγας, γλώσσα, δόντια, χείλια, μύτη).
- ΨΜΑ με τίτλο «Ενώνω τις κατάλληλες εικόνες».
- Οι μαθητές/τριες προσπαθούν να εκφέρουν κάποια γράμματα προκειμένου να καταλάβουν τον ρόλο της γλώσσας και των δοντιών στην παραγωγή του ήχου.
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών (1^η πρόταση: Λ, 2^η πρόταση: Λ, 3^η πρόταση: Λ, 4^η πρόταση: Σ).
- Σύνοψη της ενότητας.
- ΨΜΑ με τίτλο «Βρείτε τις κρυμμένες λέξεις που σχετίζονται με τον ήχο». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 2^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 43. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31225).

Μπορείτε να βρείτε πληροφορίες για την ομιλία και την ακοή στους παρακάτω συνδέσμους:

<http://old.primedu.uoa.gr/sciedu/BIBLIO/files/omilia1.pdf>,

https://infoacoustics.blogspot.com/2012/04/blog-post_06.html,

<https://musiciandata.blogspot.com/2015/10/blog-post.html>.

Μπορείτε να δείτε βίντεο για τις φωνητικές χορδές και για το πώς λειτουργεί το ανθρώπινο

αυτί στους παρακάτω συνδέσμους: https://www.youtube.com/watch?v=Xn_WZjmSYp8,

<https://www.youtube.com/watch?v=YWMhKq3aRNY>.

3. Το φως και οι πηγές του. Φυσικές και τεχνητές πηγές φωτός Φως και όραση. Τα αντικείμενα τα βλέπουμε μόνον όταν φωτίζονται (2 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με παρατήρηση δύο εικόνων και εντοπισμό των διαφορών τους. Ακολουθεί συζήτηση για τις φωτεινές πηγές και τους τρόπους που υπάρχει δυνατότητα φωτισμού κατά τις νυχτερινές ώρες. Οι μαθητές/τριες διαχωρίζουν τις φωτεινές πηγές σε φυσικές και τεχνητές και εντοπίζουν διαφορές τους. Καταγράφουν χαρακτηριστικά φυσικών και τεχνητών φωτεινών πηγών και προβληματίζονται για τον τρόπο που βλέπουν τα διάφορα αντικείμενα γύρω τους. Ακολουθεί, διεξαγωγή πειράματος και διατύπωση συμπεράσματος. Έπεται η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Στο τέλος, δίνεται το τρίτο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη.

Με μια ματιά- δραστηριότητες ανά ενότητα

- Συζήτηση για τη διακοπή ρεύματος στο σπίτι των ηρώων (Ο Εμπεδοκλής είχε φως από τα κεριά και τον φακό).
- Οι μαθητές/τριες αναφέρουν και γράφουν φωτεινές πηγές που υπάρχουν γύρω τους (π.χ. Ήλιος, λάμπες, αστέρια, φακός, κεριά, αναπτήρας κ.ά.).
- Παρατήρηση εικόνων και σημείωση αυτών που δείχνουν φωτεινές πηγές (φωτεινές πηγές: κεριά, λάμπα, αστέρια).
- Οι μαθητές/τριες συζητούν με τον/τη διπλανό/ή τους και αναφέρουν διαφορές που έχουν τα αστέρια από μια οικιακή λάμπα (Τα αστέρια είναι μια φυσική φωτεινή πηγή και η διάρκεια ζωής τους είναι πολύ μεγάλη. Η λάμπα είναι μια τεχνητή φωτεινή πηγή, δεν διαρκεί για πάντα).
- ΨΜΑ με τίτλο «Ζωγραφίζω φυσικές και τεχνητές πηγές φωτός».
- Παρατήρηση εικόνων και διαχωρισμός φυσικών και τεχνητών φυσικών πηγών (Φ: 1^η, 3^η, 5^η . Τ: 2^η, 4^η, 6^η).
- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρούμε και κατατάσσουμε τις εικόνες σε φυσικές και τεχνητές πηγές φωτός». Ομαδική εργασία.
- Καταγραφή χαρακτηριστικών διάφορων φωτεινών πηγών, όπως του Ήλιου, ενός φακού και ενός φωτιστικού (Ήλιος: Είναι μια φυσική φωτεινή πηγή, ανεξάντλητη, είναι πηγή ζωής για όλους τους οργανισμούς. Ο φακός είναι

τεχνητή φυσική πηγή και λειτουργεί με μπαταρίες. Το φωτιστικό είναι και αυτό τεχνητή φωτεινή πηγή και λειτουργεί με το ηλεκτρικό ρεύμα).

- Διατύπωση ερωτήματος για το πώς βλέπουμε τα αντικείμενα γύρω μας και διεξαγωγή πειράματος.
- Διατύπωση συμπεράσματος (Για να βλέπουμε τον κόσμο γύρω μας χρειαζόμαστε το φως και να λειτουργεί η όρασή μας).
- ΨΜΑ με τίτλο «Συμπληρώνω τα κενά (Το φως και οι πηγές του)».
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών. Διαβάζουν κείμενο και υπογραμμίζουν τις φωτεινές πηγές που εντοπίζουν (αστέρια, φακό, ανοιχτή τηλεόραση, κεραυνοί).
- Σύνοψη της ενότητας.

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 3^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 43. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31225).

Περισσότερες πληροφορίες για το φως και τις πηγές του μπορείτε να βρείτε στους παρακάτω συνδέσμους:

[http://old.primedu.uoa.gr/sciedu/BIBLIO/bookTeachers/sheet/light\(1\).htm](http://old.primedu.uoa.gr/sciedu/BIBLIO/bookTeachers/sheet/light(1).htm),

https://physiclessons.blogspot.com/2012/04/blog-post_4993.html,

<https://fysed.schools.ac.cy/index.php/el/yliko/ypost-e-dim>.

Μπορείτε να δείτε ένα βίντεο για το Φως στον σύνδεσμο που ακολουθεί: <https://www.youtube.com/watch?v=6hcpc4OCzU4>.

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Δημιουργώ και Καινοτομώ – Δημιουργική Σκέψη και Πρωτοβουλία».
- Μπορείτε να διαβάσετε στην τάξη λογοτεχνικά βιβλία με θέμα το φως και τον ήλιο και να ακούσετε τραγούδια που έχουν ως θέμα τον ήλιο. Ενδεικτικές προτάσεις: <https://www.youtube.com/watch?v=vj-2BRz3Pao> και <https://www.youtube.com/watch?v=OrR0dpHe5Do>.

4. Οι ανθρώπινες αισθήσεις (ακοή, όραση, αφή, γεύση, όσφρηση) (1 διδακτική ώρα)

Η ενότητα ξεκινάει με παρατήρηση μιας εικόνας. Οι μαθητές/τριες καλούνται να πουν τι βλέπουν, τι μυρίζουν, τι ακούν και τι μπορούν να αγγίξουν κοιτάζοντας την εικόνα. Ακολουθεί συζήτηση για τα αισθητήρια όργανα του ανθρώπου. Στη συνέχεια, παίζουν παιχνίδια για να διαπιστώσουν τη σημασία της όρασης και της ακοής. Σε πίνακα καταγράφουν τι μπορούν να δουν, να μυρίσουν, να γευτούν, να αγγίξουν και να ακούσουν χρησιμοποιώντας τα διάφορα αισθητήρια όργανα. Οι μαθητές/τριες προβληματίζονται ως προς την προστασία και τη φροντίδα των πέντε αισθητηρίων οργάνων και καταγράφουν τρόπους προστασίας της όρασης και της ακοής Μέσα από μελέτες περίπτωσης εντοπίζουν λανθασμένες ενέργειες ως προς τη φροντίδα των αισθητηρίων οργάνων και προτείνουν λύσεις. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας. Δίνεται το τέταρτο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη και οι μαθητές/τριες προσπαθούν να μαντέψουν ποια περιοχή είναι. Στο τέλος αποκαλύπτεται και το τμήμα του χάρτη που ψάχνουν.

Με μια ματιά - δραστηριότητες ανά ενότητα

- Συζήτηση για τα αισθητήρια όργανα.
- Οι μαθητές/τριες παρατηρούν εικόνες και γράφουν τα πέντε αισθητήρια όργανα του ανθρώπου (Μάτια, στόμα, μύτη, χέρια, αυτιά).
- Οι μαθητές/τριες μέσα από παιγνιώδεις δραστηριότητες αντιλαμβάνονται τη σπουδαιότητα της όρασης και της ακοής.
- ΨΜΑ με τίτλο «Βρίσκουμε τις λέξεις». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Σε πίνακα καταγράφουν οι μαθητές/τριες πράγματα που μπορούν να δουν, να μυρίσουν, να γευτούν, να αγγίξουν και να ακούσουν χρησιμοποιώντας τα όργανα που έχουν.
- ΨΜΑ με τίτλο «Αντιστοιχίζουμε εικόνες με αισθητήρια όργανα».
- Συζήτηση για τη σημασία της φροντίδας και της προστασίας των αισθητήριων οργάνων μας.
- Οι μαθητές/τριες καταγράφουν τρόπους προστασίας της όρασης και της ακοής μας (Δεν κοιτάνε απευθείας τον ήλιο με τα μάτια μας, δεν παίζουν πολλές ώρες ηλεκτρονικά παιχνίδια, δεν ασχολούνται πολλές ώρες με τον υπολογιστή ή τα κινητά τηλέφωνα. Επισκέπτονται μια φορά τον χρόνο έναν οφθαλμίατρο. Αποφεύγουν να ακούνε πολύ δυνατά μουσική ή να εκθέτουν τα αυτιά τους σε δυνατούς ήχους. Όταν τους πονάνε τα αυτιά πηγαίνουν αμέσως στον γιατρό. Όταν κολυμπάνε δεν κάνουν πολλές βουτιές.)
- ΨΜΑ με τίτλο «Φτιάχνουμε αινίγματα». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Μέσα από μελέτες περίπτωσης, οι μαθητές/τριες εντοπίζουν στην ομάδα τους λανθασμένες ενέργειες σχετικά με την προστασία των αισθητήριων οργάνων και προτείνουν λύσεις.
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών (Το κορίτσι του πίνακα μπορεί να ακούει τον ήχο που κάνει το ακουστικό του τηλεφώνου όταν καλούμε κάποιον, το φτερούγισμα του περιστεριού και τον ήχο από τους δείκτες του ρολογιού. Αγγίζει τα φρούτα και όλα τα αντικείμενα που υπάρχουν γύρω της και νιώθει το υλικό και την υφή τους. Μπορεί να γευτεί τα φρούτα και να τα μυρίσει. Βλέπει ότι υπάρχει γύρω της, τον χώρο, τα υλικά και το περιστέρι. Τα ίδια ισχύουν και για εμάς).
- Σύνοψη της ενότητας.
- ΨΜΑ με τίτλο «Το γλωσσάρι του θεματικού πεδίου Ήχος και φως».

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 4^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 44. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31225). Μπορείτε να δείτε βίντεο για τις πέντε αισθήσεις στους παρακάτω συνδέσμους: <https://www.youtube.com/watch?v=D9yilsq-zAM>, <https://www.youtube.com/watch?v=cMyWla-3BKE>.

Στους συνδέσμους που ακολουθούν μπορείτε να βρείτε παιχνίδια με θέμα τις πέντε αισθήσεις:

<https://wordwall.net/el/resource/56267011/%CE%BF%CE%B9-5-%CE%B1%CE%B9%CF%83%CE%B8%CE%AE%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82>,
<https://wordwall.net/el/resource/7972226/%CE%BF%CE%B9-5-%CE%B1%CE%B9%CF%83%CE%B8%CE%AE%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82>
<https://wordwall.net/el/resource/17688551/%CE%BF%CE%B9-%CF%80%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B5-%CE%B1%CE%B9%CF%83%CE%B8%CE%AE%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82>

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Ενδιαφέρομαι και Ενεργώ - Κοινωνική Συναίσθηση και Ευθύνη».
- Μπορείτε να διαβάσετε στην τάξη λογοτεχνικά βιβλία με θέμα τις πέντε αισθήσεις του ανθρώπου.
- Αν υπάρχει στην τάξη γονιός οφθαλμίατρος ή ωτορινολαρυγγολόγος μπορείτε να του ζητήσετε να έρθει στο σχολείο και να μιλήσει για τη σπουδαιότητα των αισθητήριων οργάνων και την προστασία τους.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ Η: ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Χρόνος- Διδακτικές ώρες : 8 διδακτικές ώρες

Το συγκεκριμένο θεματικό πεδίο εστιάζει στις συσκευές επικοινωνίας και ενημέρωσης, παλιότερα και σήμερα. Οι μαθητές/τριες προβληματίζονται ως προς τη χρήση τους και τις επιπτώσεις στη ζωή των ανθρώπων. Οι μαθητές/τριες καλούνται να κατασκευάσουν με απλά υλικά συσκευές επικοινωνίας από απόσταση και μέσα από το παιχνίδι μαθαίνουν διαφορετικούς τρόπους επικοινωνίας.

1. Εργαλεία & συσκευές επικοινωνίας και ενημέρωσης, παλιότερα και σήμερα (4 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με παρατήρηση μιας εικόνας όπου οι μαθητές/τριες καλούνται να πουν τι βλέπουν και να διερευνήσουν γιατί είναι αναγκαία η επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων. Γίνεται συζήτηση για τις συσκευές και τις εφαρμογές που βοηθούν στην επικοινωνία από απόσταση και οι μαθητές/τριες σημειώνουν τι είναι συσκευές επικοινωνίας, τα χαρακτηριστικά τους και δίνουν παραδείγματα. Παρατηρούν εικόνες με συσκευές επικοινωνίας και βρίσκουν κοινά και μοναδικά χαρακτηριστικά που έχουν. Μέσα από εικόνες, αναγνωρίζουν εργαλεία που χρησιμοποιεί ο άνθρωπος για να επικοινωνήσει και εντοπίζουν παρόμοια εργαλεία και συσκευές γύρω τους, στο σπίτι τους. Επίσης, σημειώνουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου ως συσκευές επικοινωνίας και ενημέρωσης και προβληματίζονται για το πώς επικοινωνούν άνθρωποι με προβλήματα όρασης και ακοής. Διαβάζουν ένα άρθρο σχετικά με τα προβλήματα που δημιουργεί η υπερβολική χρήση των κινητών τηλεφώνων και προτείνουν τρόπους ορθής χρήσης. Τέλος, μέσα από το θεατρικό παιχνίδι διαχειρίζονται δύσκολες καταστάσεις που αφορούν σε συσκευές επικοινωνίας. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας με συμπλήρωση κενών. Στο τέλος, δίνεται το πρώτο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη.

Με μια ματιά - δραστηριότητες ανά ενότητα

- Συζήτηση για τους τρόπους με τους οποίους επικοινωνούν από απόσταση.
- Συμπλήρωση πίνακα με ορισμό, χαρακτηριστικά και παραδείγματα συσκευών επικοινωνίας και ενημέρωσης.
- ΨΜΑ με τίτλο «Επιλέγω μόνο τις συσκευές ή τα μέσα επικοινωνίας». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Παρατήρηση εικόνων και συζήτηση για τα κοινά και μοναδικά χαρακτηριστικά που έχουν οι συσκευές (Παρόμοιο υλικό κατασκευής, τρόπος χρήσης, λειτουργίες που έχουν, επικοινωνία με εικόνα και ήχο κ.ά.).
- Οι μαθητές/τριες παρατηρούν εικόνες και κυκλώνουν τα εργαλεία που χρησιμοποιούν για να επικοινωνήσουν (Τα ακουστικά, το γράμμα, το τάμπλετ, το χαρτί, η νοηματική γλώσσα και η ντουντούκα).
- Οι μαθητές/τριες καταγράφουν εργαλεία και συσκευές που υπάρχουν γύρω τους αλλά και στο σπίτι τους για να επικοινωνούν με άλλους ανθρώπους και να ενημερώνονται.
- ΨΜΑ με τίτλο «Μαντεύω το σωστό». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Καταγραφή πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου.
- ΨΜΑ με τίτλο «Συμπληρώνω τους εννοιολογικούς χάρτες». Ομαδική εργασία.
- Συζήτηση για το πώς επικοινωνούν κωφοί και τυφλοί άνθρωποι.
- Οι μαθητές/τριες διαβάζουν ένα άρθρο για την υπερβολική χρήση του κινητού τηλεφώνου και απαντούν σε ερωτήσεις (Οι μαθητές δεν ξεκουράζονται σωματικά και πνευματικά όπως πρέπει, εξασθενεί η μνήμη και η συγκέντρωσή τους και διαταράσσεται ο εγκέφαλός τους. Οι άνθρωποι χρησιμοποιούν υπολογιστές, την τηλεόραση και διάφορες συσκευές που συνδέονται με την τηλεόραση για να παίζουν παιχνίδια.).
- Θεατρικό παιχνίδι όπου οι μαθητές/τριες αντιμετωπίζουν δύσκολες καταστάσεις με συσκευές επικοινωνίας και βρίσκουν λύσεις.
- ΨΜΑ με τίτλο «Βρίσκω τις ίδιες κάρτες».
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών (1^η πρόταση: Λ, 2^η πρόταση: Σ, 3^η πρόταση: Λ, 4^η πρόταση: Σ, 5^η πρόταση: Σ).
- Οι μαθητές/τριες διαλέγουν ένα εργαλείο επικοινωνίας και γράφουν τρεις κανόνες σωστής χρήσης.
- Σύνοψη της ενότητας όπου οι μαθητές/τριες συμπληρώνουν τα κενά με τις σωστές λέξεις (επικοινωνία, συσκευών, χαρτί, κινητά τηλέφωνα, υπολογιστής).

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 1^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 44. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31225).

Περισσότερες πληροφορίες για τα μέσα επικοινωνίας μπορείτε να βρείτε εδώ: <https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-2/unit-9/>.

Μπορείτε να δείτε βίντεο για την εφεύρεση του τηλεφώνου εδώ: <https://www.youtube.com/watch?v=bkmD5dKt-Tc>
<https://www.youtube.com/watch?v=bkmD5dKt-Tc>

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Δημιουργώ και Καινοτομώ – Δημιουργική Σκέψη και Πρωτοβουλία».
- Μπορείτε να επισκεφτείτε με την τάξη σας το Μουσείο Τηλεπικοινωνιών του ΟΤΕ ή το Μουσείο Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας "Κώστας Κοτσανάς" ή οποιονδήποτε χώρο έχετε κοντά σας που έχει εκθέματα συσκευών επικοινωνίας και ενημέρωσης, παλιότερα και σήμερα.

2. Κατασκευές (4 διδακτικές ώρες)

Η ενότητα ξεκινάει με τον διάλογο των ηρώων και την αναφορά στη σκυταλοδρομία ως παιχνίδι και μέσο μεταφοράς μηνυμάτων στην αρχαιότητα. Οι μαθητές/τριες καλούνται να σκεφτούν με ποιον τρόπο επικοινωνούσαν οι άνθρωποι τα παλιά χρόνια και παρατηρούν σχετικές εικόνες. Δίνονται πληροφορίες για τον Φειδιππίδη, τον γνωστό ημεροδρόμο και για τις φωτιές (φρυκτωρίες) που τις χρησιμοποιούσαν για να επικοινωνούν οι άνθρωποι μεταξύ τους. Στη συνέχεια, γίνεται συζήτηση για συσκευές με ήχους και για οχήματα που με τον ήχο και το φως που εκπέμπουν στέλνουν μηνύματα και προειδοποιούν για δύσκολες καταστάσεις. Αναφέρονται οι φωτεινοί σηματοδότες και οι φάροι ως κατασκευές που προειδοποιούν και στέλνουν μηνύματα στους ανθρώπους. Οι μαθητές/τριες γνωρίζουν τα σήματα Μορς, τη σημασία τους και κατασκευάζουν απλά εργαλεία για να επικοινωνήσουν από απόσταση. Ακολουθεί η αξιολόγηση των μαθητών/τριών και η σύνοψη της ενότητας με συμπλήρωση κενών. Δίνεται το δεύτερο στοιχείο στο σχετικό τμήμα του χάρτη και οι μαθητές/τριες προσπαθούν να μαντέψουν ποια περιοχή είναι. Στο τέλος, αποκαλύπτεται και το τμήμα του χάρτη που ψάχνουν.

Με μια ματιά - δραστηριότητες ανά ενότητα

- Οι μαθητές/τριες παρατηρούν εικόνες με τους τρόπους που επικοινωνούσαν παλιότερα οι άνθρωποι και βάζουν τον σωστό αριθμό σε κάθε εικόνα ανάλογα την ερμηνεία της (1^η εικόνα: 1, 2^η εικόνα: 5, 3^η εικόνα: 6, 4^η εικόνα: 7, 5^η εικόνα: 3, 6^η εικόνα: 2, 7^η εικόνα: 4).
- ΨΜΑ με τίτλο «Παρατηρούμε και συγκρίνουμε». Ομαδική εργασία.
- Συζήτηση για τους ήχους που μας προειδοποιούν για κάτι, για τα οχήματα που με τον ήχο και το φως που εκπέμπουν στέλνουν μηνύματα και προειδοποιούν.
- Οι μαθητές/τριες καταγράφουν οχήματα που γνωρίζουν και προειδοποιούν για διάφορες καταστάσεις (Ασθενοφόρα, περιπολικά, πυροσβεστική).
- Στην επόμενη δραστηριότητα οι μαθητές/τριες αντιστοιχίζουν τις εικόνες των οχημάτων με τη σωστή ονομασία τους.
- ΨΜΑ με τίτλο «Λύνω το σταυρόλεξο με τις εικόνες». Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/ή.
- Οι μαθητές/τριες καλούνται να βρουν ποια κατασκευή στον δρόμο και στη θάλασσα πληροφορεί τον άνθρωπο για κάτι, του στέλνει μηνύματα για το πώς να συμπεριφερθεί. Είναι οι φωτεινοί σηματοδότες και οι φάροι.

- Στη συνέχεια, γίνεται συζήτηση για τα σήματα Μορς και οι μαθητές/τριες γράφουν μικρές λέξεις με τα σήματα Μορς.
- ΨΜΑ με τίτλο «Αποκωδικοποιώ τα σήματα Μορς».
- Κατόπιν, οι μαθητές/τριες καλούνται να κατασκευάσουν εργαλεία για να επικοινωνήσουν από απόσταση.
- ΨΜΑ με τίτλο «Ζωγραφίζω μια συσκευή επικοινωνίας».
- Αξιολόγηση των μαθητών/τριών με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου.
- Οι μαθητές/τριες δημιουργούν σε ομάδες ένα σύντομο μήνυμα φιλίας και το μεταδίδουν με τρεις διαφορετικούς τρόπους (π.χ. με λόγια, με σήματα Μορς, με κινήσεις του σώματος).
- Σύνοψη της ενότητας όπου οι μαθητές/τριες συμπληρώνουν τα κενά με τις σωστές λέξεις (απόσταση, δρομείς, τηλέφωνο, υπολογιστές, συσκευές, φως, μηνύματα).
- ΨΜΑ με τίτλο «Το γλωσσάρι του θεματικού πεδίου Εργαλεία».
- ΨΜΑ με τίτλο «Φτιάχνω τον χάρτη της Ελλάδας»
- ΨΜΑ με τίτλο «Το γλωσσάρι της Μελέτης Περιβάλλοντος».

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της 2^{ης} ενότητας μπορείτε να τα βρείτε εδώ: Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα Μελέτη Περιβάλλοντος, σελ. 45. <https://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli> (Φ.Ε.Κ.3023/Τ. Β' /08.05.2023, σελ. 31225).

Μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες για τα μέσα επικοινωνίας παλιότερα και σήμερα στον παρακάτω σύνδεσμο: <https://www.e-telescope.gr/history/world-history/ancient-communications>.

Μπορείτε να δείτε ένα βίντεο στα αγγλικά για την επικοινωνία των ανθρώπων παλιότερα και σήμερα στον παρακάτω σύνδεσμο: <https://www.youtube.com/watch?v=OXfacWBoIJY>.

Προτάσεις δραστηριοτήτων επέκτασης

- Μπορείτε να συνδέσετε την ενότητα με τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και συγκεκριμένα με τη θεματική ενότητα «Δημιουργώ και Καινοτομώ – Δημιουργική Σκέψη και Πρωτοβουλία».
- Μπορείτε να επισκεφτείτε κάποιο Μουσείο Τεχνολογίας ή μία έκθεση που μπορεί να υπάρχει στην περιοχή σας με θέμα τα τηλέφωνα, τους υπολογιστές και γενικότερα την επικοινωνία.
- Μπορείτε να οργανώσετε μια έκθεση στο σχολείο με αντικείμενα παλιά εποχής που αφορούν στην επικοινωνία των ανθρώπων. Όλα τα παιδιά μπορούν να φέρουν κάποιο αντικείμενο που έχουν στο σπίτι τους ή το έχουν οι παππούδες-γιαγιάδες ή άλλοι συγγενείς.